

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษา
2. มาตรฐานการศึกษา
3. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. การบริหารงานในรูปคณะกรรมการ
5. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง การปรับปรุงการดำเนินงาน โดยการเลือกสรร เปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมแนวทางที่มีอยู่เดิม เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพของการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2550 ให้ได้ผลผลิตคือ ผู้เรียนมีมาตรฐานในทุกระดับการศึกษา จุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยผู้ที่ผ่านการศึกษา จะมีความสามารถและคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญคือ เป็นผู้มีสุขภาพพลานามัยดีทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นผู้มีความสามารถในการคิด เป็นผู้ใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ เป็นผู้มีความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ เป็นผู้มีควมรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เสียสละ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีแนวทางในการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 11)

นอกจากนี้แนวทางการปฏิรูปการศึกษามีกระบวนการ ดังนี้

1. การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา

ดำเนินการมุ่งกระจายอำนาจเพื่อเอื้อให้สถานศึกษา มีอำนาจตัดสินใจในด้านการบริหารและการจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นมากที่สุด พัฒนาองค์กรรองรับการกระจายอำนาจในระดับจังหวัด ให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและเอกชน โดย

1.1 กำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการทางการศึกษาและองค์กร และประสานงานในระดับจังหวัด สำหรับการศึกษาในท้องถิ่น และในการบริหารทางการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านการกิจ พื้นที่บริการงบประมาณและบุคลากร ตลอดจนการจัดแบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบ การจัดบริการทั้งการศึกษาของรัฐบาลและเอกชนทุกสังกัด รวมทั้งการวางระบบเครือข่ายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้อยู่ภายใต้ นโยบายการบริหาร มาตรฐานและการประเมินผลที่เป็นเอกภาพในแต่ละระดับและแต่ละประเภท โดยกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบไว้ดังนี้

1.1.1 ระดับประถมศึกษา ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก และโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมสามัญศึกษา กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์กรพัฒนาชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่รับผิดชอบ

1.1.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นหน่วยงานเสริม รวมทั้งให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบ

1.1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลักสายสามัญศึกษาและให้สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักสายอาชีพ โดยมีสถานศึกษาเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการศึษา กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสงเคราะห์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์กรพัฒนา
เอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบ

1.2 มุ่งพัฒนาองค์กรในทุกระดับด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อ
ประสิทธิภาพการบริหารการปรับหรือโครงสร้างระบบบริหารงานเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ
จากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาคและสถานศึกษาโดยให้องค์คณะบุคคลระดับจังหวัดสามารถกำหนด
นโยบายการศึกษา สนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากร และจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับ
ความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถบริหารงาน
ได้อย่างคล่องตัวมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 มุ่งส่งเสริมบทบาททางครอบครัว ชุมชน และเอกชน ให้มีส่วน
ร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยพัฒนาศักยภาพครอบครัวให้เข้มแข็งด้วยมิติทาง
วัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายด้านการศึกษาแต่ละระดับ สนับสนุน
เอกชนที่ลงทุนด้านการศึกษาให้กู้ยืมเงินหมุนเวียนที่มีดอกเบี้ยต่ำ เร่งรัดการจัดตั้งสถานศึกษา
และสถาบันฝึกอบรม วิชาชีพสาขาที่ขาดแคลน ในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมนอกกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล ตามมาตรการสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนผ่อนคลายน
กฎระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมอื่น ๆ สำหรับการมี
ส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเอกชน

1.4 พัฒนาการบริหารบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ ให้อยู่ภายใต้
พระราชบัญญัติองค์การบริหารงานบุคคลเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและเสริมสร้าง
ความมั่นคงในอาชีพ

1.5 พัฒนาระบบการตรวจ ติดตาม และประเมินผลให้เข้มแข็งและ
ประสานให้สอดคล้องกันทุกระดับ

1.6 ดำเนินการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายแก่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับ
ทุกประเภทด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษา
ของผู้เรียนที่มาจากครอบครัวรายได้น้อยทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน อาทิ การยกเว้น
เงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมต่างๆ การดำเนินงานกองทุน
ให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การจัดบัตรอุดหนุนค่าเล่าเรียน จัดหาเงินทุนการศึกษาจากแหล่งทุนภาครัฐ
ภาคเอกชน และประชาชน

1.7 มุ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้ได้ระหว่างร้อยละ 6-7 ของ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) เพื่อให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากลและมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2550 โดย

1.7.1 เพิ่มงบประมาณทางการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม

1.7.2 นำมาตรการด้านภาษีทางการศึกษามาใช้

1.7.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินการจัดการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของสัดส่วนการจัดการบริการในภาพรวมทั้งประเทศ

1.7.4 ให้ภาคเอกชนมีโอกาสเข้าร่วมลงทุนดำเนินการกิจการโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยระบบการบริหารที่ยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐกับเอกชนเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณของรัฐในการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายรวมทั้งให้เกิดคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

1.7.5 ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษามากขึ้นด้วยการผ่อนคลายนโยบายที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมอื่น ๆ

1.7.6 ให้นำข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดการบริหารการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษาทั้งที่สังกัด และที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการทุกระดับทุกประเภทมาพิจารณาปรับปรุงการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ให้เพิ่มขึ้นจากอัตราปัจจุบันนอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติตามบัญญัติ 10 ประการ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษานับตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ การปฏิรูปเป็นภาพรวมของประเทศโดยในระยะแรกได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงสถานศึกษาให้มีสภาพพร้อมที่จะดำเนินการปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ และกำหนดเป็นบัญญัติ 10 ประการ โดยมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

บัญญัติข้อที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ โรงเรียนมีจิตสำนึกในการที่จะพัฒนาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รวมทั้งยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้บริหารควรมีเวลาอยู่ประจำสถานศึกษา เพื่อดูแลการปฏิบัติงานภายในให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย

บัญญัติข้อที่ 2 มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามธรรมชาติโดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย

เอื้อเพื่อพ่อแม่ มีความรักสามัคคี รวมทั้งจัดให้โรงเรียนมีความร่มรื่น มีต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่
ฝุ่นและมลภาวะ

บัญญัติข้อที่ 3 เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อม มีแผนผังเต็ม
รูปแบบ มีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนมีสนามกีฬาครบครัน
โดยให้เหมาะสมกับสภาพในท้องถิ่น

บัญญัติข้อที่ 4 มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ครบครัน โดยจัดซื้อ
ในราคาท้องตลาดที่เป็นธรรม รวมทั้งให้เหมาะสมกับการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บัญญัติข้อที่ 5 มีบุคลากร ผู้สอนครบตามเกณฑ์ หากขาดแคลน
ควรให้ครูที่เกษียณอายุหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลาดจนผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยสอน และหรือให้มี
ระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

บัญญัติข้อที่ 6 องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการหรือด้านบริหาร เช่น กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ
ของท้องถิ่น ได้แก่ การสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับประถมศึกษา การสอนวิชาชีพการเกษตร
การก่อสร้าง การไฟฟ้า

บัญญัติข้อที่ 7 มีการเก็บค่าเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมการศึกษา
เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ครบครัน ทั้งนี้ให้ยกเว้นค่าเล่าเรียน
สำหรับเด็กยากจน และจ่ายค่าตอบแทนให้นักเรียนในการพัฒนาหรือการปฏิบัติการฝึกอาชีพ
ที่เกิดรายได้และเป็นประโยชน์แก่โรงเรียน เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงไก่

บัญญัติข้อที่ 8 มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลหรือชุมชน
มีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการบริหาร การจัดการของสถานศึกษา
การจัดสวัสดิการให้กับครู เช่นการจัดที่พัก ค่าตอบแทน ค่าล่วงเวลา ค่าสอนพิเศษ ค่าฝึกอบรม
ตลอดจนการแก้ปัญหาหนี้สินของครู

บัญญัติข้อที่ 9 มีการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มุ่งเน้น
ผลผลิต คือ คุณภาพของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

บัญญัติข้อที่ 10 เป็นโรงเรียนที่ผู้นำท้องถิ่น และผู้ประกอบการ
ทุกระดับทุกประเภทยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน (กรมสามัญศึกษา. 2542 :
9-11)

2. แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา

ประเวศ วะสี (2539 : 32-33) ได้เสนอวิธีการในการปฏิรูปการศึกษาไว้ 3 ประการ คือ

1. การปฏิรูปการศึกษา เพื่อจะให้เป็นการศึกษาสำหรับคนทั้งมวล ระดับมัธยมศึกษาทั้งมวลเพื่อการศึกษาและปฏิรูปการเรียนเพื่อแก้ปัญหาทั้งมวล
2. การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หรือกระบวนการกลุ่ม ฝึกความประณีตและความอดทนในการทำงาน ฝึกทักษะการเผชิญและแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กดดัน ฝึกวิธีที่นำไปสู่ปัญญา การศึกษาค้นคว้าจากสื่อเทคโนโลยี
3. การปฏิรูปการจัดการศึกษา จากปัญหาการบริหารงานการจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์ในระบบราชการ ทำให้ขาดโอกาสในการริเริ่มสร้างสรรค์จากระดับล่าง จึงต้องมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่หน่วยงานปฏิบัติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2542:9) กล่าวถึง การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวความคิดและวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพเพียงพอต่อการยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น จึงได้กำหนดกระบวนการในการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาไว้ 6 ขั้นตอน คือ

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียน
2. การประเมินความต้องการในการพัฒนา
3. การสร้างแผนปรับปรุงโรงเรียน
4. การปฏิบัติตามแผนและทำให้เกิดผลจริง
5. การรายงานความก้าวหน้าต่อประชาชน
6. การประเมิน และปรับปรุงให้เป็นแผนต่อเนื่อง

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2539 : 131-133) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง คนตั้งแต่เกิดถึงตาย ต้องการนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต และมองการศึกษาเป็นปัจจัยที่ 5 ของการดำเนินชีวิต
2. การศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับคนทุกคนในสังคมประชาธิปไตย คนจะมองเรื่องโอกาสทางการศึกษาว่า เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ที่ทุกคนต้องมีโอกาสและมีความเสมอภาค
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยม ทั้งในส่วนที่เป็นค่านิยมสากล และค่านิยมไทย ที่จะต้องดำรงไว้ โดยปรับประสานให้สามารถเกื้อประโยชน์กันและกัน

3. แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษา

3.1 ด้านกระบวนการเรียนการสอน

การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพและมีความสุข โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดสาระการเรียนรู้ บูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับระดับการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ประเทศชาติ ให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

3.1.1 จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง มีวิธีการเรียนรู้และมีทักษะแสวงหาความรู้สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยวิธี

3.1.1.1 ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3.1.1.2 คิดค้น และใช้นวัตกรรมในการสอน ที่หลากหลายและเหมาะสม เช่นการเรียนรู้จากโครงงาน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และเรียนรู้แบบเป็นหัวเรื่อง เป็นต้น

3.1.1.3 ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

3.1.1.4 ผลิต และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ตลอดจน

นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

3.1.2 จัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และสอดคล้องกับความสนใจความถนัด ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน ได้แก่

3.1.2.1 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียนด้านความสนใจ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน

3.1.2.2 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

3.1.2.3 จัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน

3.1.3 จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

3.1.3.1 จัดแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เช่น มุมหนังสือ มุมห้องสมุด อุทยานการศึกษา เป็นต้น

3.1.3.2 จัดเครือข่ายการเรียนรู้

3.1.4 ให้บุคลากร องค์กร และสถาบันในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่

3.1.4.1 จัดทำทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งวิทยาการ และสถานประกอบการ

3.1.4.2 ประสานความร่วมมือและสร้างความเข้าใจระหว่างสถานศึกษา และแหล่งความรู้ต่าง ๆ

3.1.4.3 นำปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งวิทยาการ และสถานประกอบการ มาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

3.1.5 มีการทำวิจัยในชั้นเรียน โดย

3.1.5.1 ศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอน

3.1.5.2 แก้ปัญหาอย่างมีระบบวิธี

3.1.5.3 นำผลการวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอน

3.1.6 ประเมินผลตามสภาพจริง โดยเน้นการประเมินควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน และประเมินจากสภาพจริง โดย

3.1.6.1 ประเมินผลการเรียนการสอนที่หลากหลาย ที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน เช่น ประเมินการปฏิบัติจริง ใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นต้น

3.1.6.2 วิเคราะห์และจัดทำผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3.1.6.3 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง

3.1.7 ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ โดย

3.1.7.1 รวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

3.1.7.2 แนะนำทางการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้

3.1.7.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้

ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้

3.1.7.4 จัดทำเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน

3.1.8 มีระบบนิเทศการเรียนการสอนภายใน โดย

3.1.8.1 จัดระบบการนิเทศ ติดตามและประเมินภายใน

3.1.8.2 จัดทีมนิเทศภายใน

3.1.8.3 นำผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลมาปรับปรุง

การเรียนการสอน

3.1.9 ประชาสัมพันธ์รูปแบบการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดย

3.1.9.1 สร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย

3.1.9.2 จัดแสดงผลงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน

3.1.9.3 เผยแพร่แลกเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน

3.2 ด้านหลักสูตร

สถานศึกษากำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยนำหลักสูตร
กลางมาใช้ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชนและของ
ประเทศชาติ ให้มีแผนการเรียนที่หลากหลาย มีการเทียบโอนผลการเรียนตามความสนใจและ
ความเหมาะสมดังนี้

3.2.1 จัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการ
ศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยชุมชน และท้องถิ่นโดย

3.2.1.1 จัดตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

3.2.1.2 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

3.2.1.3 วิเคราะห์สภาพและความต้องการของผู้เรียน และชุมชน

3.2.1.4 จัดสาระการเรียนรู้

3.2.2 พัฒนาหลักสูตรและจัดแผนการเรียนที่หลากหลาย ให้
สอดคล้องกับสภาพความพร้อม ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน โดย

3.2.2.1 วิเคราะห์สภาพความต้องการของผู้เรียน และชุมชน

3.2.2.2 จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

3.2.2.3 กำหนดแผนการเรียนที่หลากหลาย

3.2.3 บริหารการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ
ตามมาตรฐานที่กำหนด โดย

3.2.3.1 จัดปัจจัยที่เอื้อต่อหลักสูตรแกนกลาง และการจัดการเรียน
การสอน เช่น เอกสารหลักสูตร แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

3.2.3.2 จัดระบบและกลไกการบริหาร กำกับ และติดตามการใช้
หลักสูตรของสถานศึกษา

3.2.3.3 ประเมินและรายงานผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนา
หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

3.2.4 ดำเนินการตามระบบการเทียบโอนผลการเรียน โดย

3.2.4.1 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการเทียบโอน

ผลการเรียน

3.2.4.2 ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามเกณฑ์วิธีการและ

คู่มือดำเนินงาน

3.3 ด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องระดับสถานศึกษา และประชาชน
ในชุมชน ให้เป็นทีมงานที่มีคุณภาพ เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริง คือ

3.3.1 สร้างความตระหนัก จิตวิญญาณและจรรยาบรรณของวิชาชีพ

สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ

3.3.2 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

และจรรยาบรรณของวิชาชีพโดยสถาบันราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University 3.3.2.1 กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

เพื่อนำไปสู่ความเป็นมืออาชีพ

3.3.2.2 สร้างพันธกิจร่วมกันในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา

โดยมีการประเมินความตระหนัก และความพร้อมที่จะร่วมกันทำงาน

3.3.3 พัฒนาครู และบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจใน

การจัดทำหลักสูตร และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3.3.4 สนับสนุน ส่งเสริมครู และบุคลากรในสถานศึกษา ให้พัฒนา

ตนเองอย่างต่อเนื่อง โดย

3.3.4.1 ส่งเสริมการเข้าเป็นสมาชิกชมรมวิชาชีพ หรือเครือข่าย

วิชาชีพ

3.3.4.2 ขยายวงและเชิญเกียรติยศ

3.3.4.3 จัดสวัสดิการ

3.3.5 ติดตามและประเมินผล โดย

3.3.5.1 การประเมินผลตนเอง

3.3.5.2 การประเมินผลเพื่อการวิจัยและพัฒนา

3.3.5.3 การประเมินผลภายนอก

3.3.6 รายงานผลสู่สาธารณชน โดยจัดประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบผลการปฏิบัติงาน ฟังเสียงสะท้อนของชุมชน

3.4 ด้านการบริหารและการจัดการ

ในการบริหารและการจัดการโรงเรียน โดยจัดเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

3.4.1 การบริหารและจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการศึกษาในลักษณะที่สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารแบบเบ็ดเสร็จ ทั้งด้านเงิน คน วิชาการ และด้านอื่น ๆ โดย

3.4.1.1 ตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

3.4.1.2 ตั้งคณะทำงานวางแผนปรับปรุงการศึกษาในสถานศึกษา

3.4.1.3 ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร

3.4.1.4 จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปรับปรุงสถานศึกษา

มหาวิทยาลัย 3.4.1.5 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ

Rajabhat 3.4.2 จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดย

3.4.2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3.4.2.2 จัดทำธรรมนูญโรงเรียน

3.4.2.3 จัดทำระบบตรวจสอบ ระบบการประเมินตนเอง

การนิเทศภายในโรงเรียน และการควบคุมการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3.4.2.4 รายงาน และนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.4.3 ปรับปรุงบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดย

3.4.3.1 จัดทำแผนผังแม่บทของสถานศึกษา

3.4.3.2 จัดภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สวยงาม

3.4.3.3 จัดระบบสาธารณูปโภค และจัดระบบการกำจัดของเสีย

3.4.3.4 จัดระบบความปลอดภัยในสถานศึกษา

3.4.4 สนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดย

3.4.4.1 จัดสรรทรัพยากรและจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

ทั้งสากลและท้องถิ่น

3.4.4.2 ส่งเสริมให้มีการผลิตและพัฒนา เทคโนโลยีทางการศึกษา

3.4.4.3 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้และทักษะในการใช้

เทคโนโลยี

3.4.5 สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดย

3.4.5.1 จัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอน

3.4.5.2 มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางการศึกษาระหว่าง

สถานศึกษาและชุมชน

3.4.6 ให้สิทธิ และ โอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษา โดย

3.4.6.1 สำรวจข้อมูลประชากรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

3.4.6.2 กำหนดแนวปฏิบัติในการให้บริการทางการศึกษา

อย่างโปร่งใส

3.4.7 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารและข้อมูล โดย

มหาวิทยาลัย 3.4.7.1 จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์

Rajabhat Mahasarakham 3.4.7.2 จัดทำเครือข่ายและประสานการประชาสัมพันธ์

3.4.7.3 ดำเนินการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อที่หลากหลาย

3.4.8 จัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดย

3.4.8.1 จัดบรรยากาศ และสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน

3.4.8.2 ดำเนินการ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา

3.4.8.3 รายงานผลต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยสรุป การปฏิรูปการศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเปลี่ยนจากแนวคิดเดิมมาสร้างความเชื่อ ค่านิยมใหม่ในการจัดการศึกษา และผลผลิตที่ได้รับให้เกิดคุณภาพที่สังคมมุ่งหวัง เน้นการมีส่วนร่วมทั้งการจัดทรัพยากรเพื่อการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างเป็นกระบวนการ ฝึกการคิดแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีอย่างฉลาด โดยคงคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ในระบบการบริหารจัดการ กระจายความรับผิดชอบให้เกิดการตัดสินใจในหน่วยงานปฏิบัติการในลักษณะของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการสนับสนุนทรัพยากร และการใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการสนองตอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 13-27)

2. มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสิ่งนั้น จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

2.1 มาตรฐานด้านผลผลิต

2.1.1 มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตร คือ

2.1.1.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในวิชาสามัญ มีทักษะในการสื่อสารรู้เท่าทันและสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้

2.1.1.2 นำทักษะเชิงกระบวนการไปใช้ในการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน

2.1.2 มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการทำงาน และมีความสามารถในการจัดการ คือ

2.1.2.1 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมองการณ์ไกล

2.1.2.2 มีการวางแผนปฏิบัติตามแผน ประเมินผลปรับปรุงงาน เลือกใช้แนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ

2.1.2.3 มีทักษะในการจัดกระบวนการทำงานและมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2.1.2.4 มีการใช้กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการทำงานที่ซับซ้อนในสังคม

2.1.2.5 มีการเลือกใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการพัฒนางาน

2.1.3 มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ คือ

2.1.3.1 เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามคุณธรรมพื้นฐานเป็นแบบอย่างที่ดีได้

2.1.3.2 ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน

2.1.3.3 มุ่งมั่นในการทำงานจนสำเร็จมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพสุจริต

2.1.3.4 มีความชื่นชมและเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2.1.3.5 มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยในสังคมโลก

2.1.3.6 ปฏิบัติต่อสาธารณสมบัติและดูแลรักษาเสมือนสมบัติตนและปกป้องความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสมบัตินั้น

2.1.3.7 ยอมรับในความเป็นประชาธิปไตย

2.1.4 มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีสุขภาพ พลานามัย และบุคลิกภาพที่ดี คือ

2.1.4.1 สามารถดูแล และเสริมสร้างสุขอนามัยของตนเองจนเป็นนิสัย

2.1.4.2 มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานตามวัย

2.1.4.3 มีสุขภาพจิตดี และควบคุมอารมณ์ได้

2.1.4.4 มีการควบคุมตนเองและปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.1.5 มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและ
ร่วมพัฒนาสังคม คือ

2.1.5.1 ปฏิบัติหน้าที่ตามสิทธิและหน้าที่ของตนเองในการเป็น
พลเมืองดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เอื้ออาทรเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2.1.5.2 อนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และศาสนา

2.1.5.3 สามารถพัฒนาตนให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
ให้เหตุและผลในการดำเนินชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.2 มาตรฐานด้านปัจจัย

Rajabhat Mahasarakham University

2.2.1 มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความพร้อมและวุฒิภาวะที่จะเรียนรู้เหมาะสม
กับวัย คือ

2.2.1.1 มีความรู้ความสามารถพื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนรู้

2.2.1.2 มีความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ที่จะเรียนรู้

2.2.1.3 มีความมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีกระบวนการ

2.2.2 มาตรฐานที่ 2 มีครูเพียงพอในการจัดการเรียนการสอน คือ

2.2.2.1 มีจำนวนครูตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู
กำหนดไว้

2.2.2.2 มีครูที่มีวุฒิและประสบการณ์ตรงตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย
ให้ปฏิบัติเพียงพอ

2.2.3 มาตรฐานที่ 3 ครูมีลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู คือ

2.2.3.1 เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนา
วิชาชีพครูอยู่เสมอ

2.2.3.2 เป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึง
ผลที่จะเกิดกับผู้เรียน

- ผลจริง
- อยู่เสมอ
- ที่เกิดแก่ผู้เรียน
- มีระบบ
- และชุมชน
- และต่อเนื่อง
- ที่ถูกต้อง
- 2.2.3.3 เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
- 2.2.3.4 เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติให้เกิด
- 2.2.3.5 เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
- 2.2.3.6 เป็นผู้ที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวร
- 2.2.3.7 เป็นผู้ที่สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่าง
- 2.2.3.8 เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
- 2.2.3.9 เป็นผู้ที่ทำให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์
- 2.2.3.10 เป็นผู้ที่ทำให้ความร่วมมือกับผู้อื่นหรือสร้างสรรค์ชุมชน
- 2.2.3.11 เป็นผู้ที่สามารถแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาตนเอง
- และชุมชน
- Rajabhat Mahasarakham University
- 2.2.4 มาตรฐานที่ 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถและ
- คุณลักษณะในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ
- 2.2.4.1 เป็นผู้นำที่ดี รับผิดชอบต่อหน้าที่ อุทิศเวลาให้โรงเรียนอย่างเต็มที่
- 2.2.4.2 มีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล
- 2.2.4.3 มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- 2.2.4.4 มีความมุ่งมั่นในการศึกษาหาความรู้ เข้าใจในหลักสูตร
- กระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล การแนะแนวจนสามารถ
- นิเทศภายในได้
- 2.2.4.5 เป็นผู้มีความสามารถในการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน
- 2.2.4.6 เป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม
- 2.2.4.7 มีหลักธรรมของผู้บริหาร (พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4)
- 2.2.4.8 มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างเป็นระบบ
- 2.2.4.9 เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาและตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล
- 2.2.4.10 มีความสามารถในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์

2.2.5 มาตรฐานที่ 5 ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนับสนุนร่วมมือในการจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษา คือ

2.2.5.1 มีองค์กรต่าง ๆ ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียน ที่ช่วยสนับสนุนสถานศึกษา

2.2.5.2 มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา

2.2.5.3 มีการให้บริการ แลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา

2.2.6 มาตรฐานที่ 6 มีหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการเรียน การสอนและข้อมูลหลากหลายเพียงพอที่จะสร้างเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

2.2.6.1 มีหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรครบถ้วนเพียงพอ

2.2.6.2 มีสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออื่น ๆ ที่ทันสมัยหลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

2.2.6.3 มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ และสถานประกอบการในชุมชนที่ส่งเสริมนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2.7 มาตรฐานที่ 7 มีงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน

2.2.7.1 มีงบประมาณสนับสนุนจากรัฐหรือชุมชนเพียงพอ

2.2.7.2 มีวัสดุ และครุภัณฑ์ที่จำเป็นเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน

2.2.7.3 มีแผนผังแม่บทเกี่ยวกับอาคารสถานที่

2.2.7.4 มีอาคารเรียน อาคารประกอบเพียงพออยู่ในสภาพที่ใช้การได้ และเป็นปัจจุบัน บริเวณร่มรื่น สะอาด สวยงาม

2.2.7.5 มีห้องเรียน สถานที่ ห้องปฏิบัติการที่เพียงพอและเอื้อต่อการเรียนรู้

2.2.7.6 มีบริเวณสำหรับออกกำลังกาย พักผ่อนที่เหมาะสม และปลอดภัย

2.2.7.7 มีสาธารณูปโภคเพียงพอแก่ความจำเป็น

2.2.7.8 มีห้องน้ำ ห้องส้วม ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย

2.2.7.9 มีห้องสมุดที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์

2.2.7.10 มีสถานที่รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

2.3 มาตรฐานด้านกระบวนการ

2.3.1 มาตรฐานที่ 1 สถานศึกษาบริหารงานและจัดการศึกษาด้านวิชาการ บุคลากร ธุรการ การเงิน กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ คือ

- 2.3.1.1 มีปรัชญาและนโยบายเป็นเครื่องชี้นำในการบริหารสถานศึกษา
 - 2.3.1.2 มีการจัดองค์กรการบริหารและระบบงานที่ชัดเจน
 - 2.3.1.3 มีการจัดทำแผน โครงการ คู่มือดำเนินงาน และคู่มือการปฏิบัติงาน
 - 2.3.1.4 มีการบริหารและควบคุมคุณภาพการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
- ทุกขั้นตอน
- 2.3.1.5 มีการประเมินตนเอง และบันทึกผลการปรับปรุงแก้ไข
 - 2.3.1.6 ใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน
 - 2.3.1.7 มีการนิเทศ ติดตาม กำกับประเมินและรายงานผล

การดำเนินงานอย่างมีระบบ

2.3.2 มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ คือ

- 2.3.2.1 นำข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับสถานศึกษา ชุมชนและผู้เรียน มาวิเคราะห์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 2.3.2.2 มีการเตรียมการสอนโดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำ แผนการสอน จัดหา ทำสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งเครื่องมือวัดผล และ ประเมินผล
- 2.3.2.3 จัดการเรียนการสอน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและ กระบวนการกลุ่ม ใช้การสอนที่หลากหลาย เน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการแนะแนวและ การปฏิบัติจริง
- 2.3.2.4 มีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติจริง และผลงานสะสมของผู้เรียนและนำไปพัฒนาผู้เรียนและการสอนของครู
- 2.3.2.5 มีการวิจัยในชั้นเรียน และนำผลมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน
- 2.3.2.6 มีการรายงานความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

2.3.3 มาตรฐานที่ 3 สถานศึกษาจัดกิจกรรมและบริการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ คือ

2.3.3.1 จัดกิจกรรมและบริการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียน ได้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน

2.3.3.2 สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกับชุมชน

2.3.3.3 จัดบริการแหล่งความรู้ให้คำปรึกษาและให้สิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 29-47)

ส่วนประโยชน์ของการกำหนดมาตรฐาน ซึ่งการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้สถานศึกษามีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนว่า ในการที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนจะต้องจัดอย่างไร โรงเรียนจะต้องมีการควบคุมคุณภาพอย่างไร การทำงานให้เป็นมาตรฐาน จะต้องดำเนินการอย่างไร
2. ทำให้กรมเจ้าสังกัดมีแนวทางในการจัดปัจจัยความพร้อมด้านต่าง ๆ ให้สถานศึกษาพึงมีพึงได้ตามมาตรฐานที่กำหนด
3. เป็นการกำหนดความสำเร็จขั้นต่ำที่ควรจะได้
4. เป็นการป้องกันการเลื่อนไหลกลับไปยังมาตรฐานเก่าที่ต่ำกว่า
5. ทำให้สะดวกในการที่จะกำกับ ตรวจสอบ และประเมินผล

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 11)

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษาในสังกัด เพื่อเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายในและภายนอก มีเกณฑ์ดังนี้

1. ด้านผลผลิต เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยกำหนดให้มีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีทักษะเชิงกระบวนการในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีประสานกับภูมิปัญญาไทย มีจิตใจที่อ่อนโยน มีการแสดงออกทางกายที่งดงาม พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม
2. ด้านปัจจัย เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเน้นให้ตัวผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความพร้อมด้านความรู้พื้นฐาน เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นใฝ่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างเป็นกระบวนการ ครุมีจำนวนที่เพียงพอตามเกณฑ์อัตรานักเรียน ครุมีประสบการณ์ มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ ผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน สามารถประสานประโยชน์กับเพื่อนครูและผู้บริหารอย่างสร้างสรรค์ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ให้เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ รู้จักใช้สารสนเทศในการพัฒนางาน ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้นำในการปฏิบัติตน ครองธรรมในการบังคับบัญชา คิดพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของทีมงาน แสวงหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามีการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้ปกครอง องค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชน มีการประสานสัมพันธ์สนับสนุนด้านงบประมาณ วิชาการ มีการแลกเปลี่ยนการให้บริการซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่น หลักสูตรมีความพร้อมที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีสื่อที่ตีเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีข้อมูล แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและชุมชนอย่างเพียงพอ อาคารสถานที่ ร่มรื่นสวยงาม มีบรรยากาศในการเรียนรู้ มีความพร้อมในการใช้ประโยชน์ทางการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สาธารณูปโภคถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย

Rajabhat Mahasarakham University

3. ด้านกระบวนการ เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถานศึกษาต้องกำหนดวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายที่ชัดเจนมีการจัดองค์กรสายงานบริหารที่ชัดเจน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน มีการควบคุมกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ มีการประเมินตนเอง เพื่อปรับปรุงและพัฒนางาน ใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงาน มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนการสอนมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ผู้เรียนและชุมชน มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสอน และการปฏิบัติจริง มีการประเมินผลจากสภาพจริง มีการวิจัยในชั้นเรียน และนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้และพัฒนาการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของผู้เรียนและสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตกับชุมชน (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 14-15)

3. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

3.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาในระดับกลางที่เชื่อมต่อระหว่างระดับประถมศึกษา และระดับอุดมศึกษา มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งทางวิชาการและ

วิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้เข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย รวมทั้งการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือเพียงพอแก่การประกอบกิจการงานและประกอบอาชีพตามที่ตนถนัด ทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการงานและอาชีพและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 12-13) เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายนี้ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของโรงเรียน มีอำนาจตัดสินใจให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียนและสนองต่อนโยบายของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการร่วมกัน (กรมสามัญศึกษา. 2541 : 4)

ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษานั้น นักการศึกษาหลายท่านได้จำแนกหน้าที่ของโรงเรียนไว้ต่างกันดังนี้

มาโนชญ์ เกตุศิริกุล (2539 : 14) ให้ความหมายของการมัธยมศึกษาไว้ว่า การมัธยมศึกษา คือ การศึกษาที่วางไว้สำหรับเยาวชนในวัย 12-17 ปี เน้นหนักเพื่อให้เป็นเครื่องมือให้กับการเรียนรู้แสดงออกและทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นไปของชีวิตที่แท้จริง และเป็นการพัฒนาทัศนคติในด้านการค้นคิด รวมทั้งพัฒนาด้านสังคม ร่างกาย และสติปัญญา

กรมสามัญศึกษา (2540 : 2) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อให้การดำเนินการบรรลุผลตามวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษา จึงกำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาระยะที่ 8 ไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
2. การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นอุทยานการศึกษาและโลกแห่งการเรียนรู้
3. พัฒนาโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน
4. พัฒนานุเคราะห์ทุกกลุ่มทุกระดับ
5. นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การบริหาร และ

การจัดการ

6. จัดเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการ และบริหารและการจัดการ
7. ให้ชุมชน ท้องถิ่น เอกชน หน่วยงาน หรือองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

โอกาส รัชวัฒน์ (2540 : 10-20) ได้กล่าวถึง การบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีกรอบการดำเนินงานบริหาร โดยแบ่งงานโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็น 4 งาน คือ

1. ฝ่ายธุรการ ดูแลเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานการเงินและบัญชี และงานพัสดุ
2. ฝ่ายวิชาการ ดูแลเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน
3. ฝ่ายปกครองนักเรียน ดูแลเกี่ยวกับการปกครองดูแลนักเรียน และการนิเทศติดตามดูแลนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ตามสังคม และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

4. ฝ่ายบริการ ดูแลเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัว สามารถทำให้ทุกฝ่ายดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาหรือบริการการศึกษาและสมาชิกในสังคมเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ภายใต้การแบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครองนักเรียน และฝ่ายบริการ

การบริหารแนวใหม่ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงสภาพการศึกษาคือการปฏิรูประบบโครงสร้างและรูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 1-16) การปฏิรูปการศึกษามีการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย บางแห่งเน้นการปรับปรุงการบริหารภายในสถานศึกษา เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาและภาวะผู้นำ บางแห่งวางแผนงบประมาณด้วยตนเองจะเน้นการกระจายอำนาจจากหน่วยงานส่วนกลางไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ ในระดับสถานศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากรและการแนะแนวนักเรียนในระดับสถานศึกษา การกระจายอำนาจการบริหารจัดการที่สถานศึกษา เป้าหมายสุดท้าย คือ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการบริหารจัดการที่สถานศึกษา ยังทำให้เกิดการปฏิรูประบบบริหารด้วยการกระจายอำนาจและลดระเบียบต่าง ๆ ลงเพื่อให้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

วาร์นีย์ (Varney. 1997 : 152) ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่สถานศึกษาไว้ 4 แบบ แต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกันตามมิติต่าง ๆ เช่น ใครเป็นผู้ริเริ่มเกี่ยวข้องกับใคร ความคมในเรืองใด เป็นต้น ซึ่งแต่ละรูปแบบจะสะท้อนความสนใจในเรื่องที่แตกต่างกันดังนี้

รูปแบบที่ 1 การบริหารแบบประชาธิปไตย เป็นการบริหารที่ให้ผู้บุคลากรในสถานศึกษาทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นรูปแบบที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพครูในสหรัฐอเมริกา

รูปแบบที่ 2 การบริหารที่ครูใหญ่เป็นผู้ชี้นำ เป็นการบริหารด้วยการปรึกษาหารือกับบุคลากรในสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน แต่การตัดสินใจเป็นอำนาจของครูใหญ่และผู้บริหารเป็นผู้ชี้ขาด

รูปแบบที่ 3 การบริหารโดยคณะผู้ปกครอง โดยทั่วไปคณะผู้ปกครองจะมาจากการเลือกตั้ง เพื่อลดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ในบางกรณีการบริหารตามรูปแบบนี้อาจปรับให้คล้ายกับการบริหารสถานศึกษาในกำกับของรัฐ

รูปแบบที่ 4 การบริหารโดยคณะกรรมการในพื้นที่สถานศึกษาที่มีอำนาจการดำเนินงานที่จำกัด แต่มีอิทธิพลต่อพื้นที่โดยรอบสถานศึกษานั้น เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาเฉพาะทางการตัดสินใจในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ส่งมาจากเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้ วาร์นีย์ (Varney. 1997 : 154) ได้กล่าวถึง การตัดสินใจระดับสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นหลักการ 3 ประการ คือ

1. ประสิทธิภาพในการบริหาร การบริหารที่มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่เลียนแบบจากวงการธุรกิจ การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรจะขึ้นอยู่กับบุคคลที่เขารู้ดีที่สุดว่าเขาต้องการอะไร โดยอาศัยหลักการตลาดและการแข่งขัน และเชื่อว่าการตัดสินใจในระดับผู้ให้บริการจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

2. ประสิทธิภาพของการจัดสถานศึกษา คาดหวังว่าการกระจายอำนาจจะทำให้มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล และคาดหวังว่าจะมีนวัตกรรมต่าง ๆ เพิ่มในอัตราสูงขึ้น เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีคุณธรรมและพันธสัญญาที่ต้องดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแก่นักเรียน

3. การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบุคคลในระดับสถานศึกษา แต่จะมีใครเกี่ยวข้อง และร่วมตัดสินใจในเรื่องใดอย่างนั้น

ขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะนำมาเสนอ การตัดสินใจส่วนใหญ่จะเน้นที่ครูในฐานะเป็นผู้ให้บริการและสร้างผลผลิต

3.2 แนวทางการบริหารจัดการที่สถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 และ 40 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 29-30).

ตามนัยของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของการบริหารจัดการที่สถานศึกษา (School Based Management หรือ SBM) กล่าวคือ สถานศึกษาจะมีอิสระในการบริหาร และจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ที่สนองต่อความต้องการของผู้รับบริการและชุมชน โดยรอบภายใต้กรอบนโยบายและแผนที่ กระทรวงและเขตพื้นที่การศึกษากำหนด โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ต้องดำเนินงานด้วยความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้สังคมตรวจสอบตลอดเวลา

ดังนั้นเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ภารกิจที่ต้องเร่งดำเนินการ คือหาแนวทางเพื่อให้การกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้ผลสมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการ คือต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และขอบข่ายการดำเนินงานของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น การลดขนาดการบริหารในส่วนกลาง ขจัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกไป เพื่อทำหน้าที่กำกับและตรวจสอบการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งจะตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะประสานงานที่เชื่อมโยงระหว่างส่วนกลางและสถานศึกษา โดยจะทำหน้าที่กำกับดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนบทบาทหลักในการบริหาร การศึกษานี้มีผลให้สถานศึกษาไม่สมบูรณโดยตรง

การกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษานี้มีผลให้สถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ใหม่หลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. สถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องมีพันธสัญญาต่อผู้เรียนและชุมชน เช่น การปฏิรูปการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสร้างระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวมทั้งการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ผู้ปกครองและชุมชน ความผูกพันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรในสถานศึกษาในกระบวนการเรียนการสอนจะเพิ่มมากขึ้น ผู้ปกครองจะต้องร่วมกันกับสถานศึกษาในการดูแลการเรียนของเด็ก นอกจากนี้ชุมชนรวมทั้งผู้ปกครองจะเข้ามามีบทบาทอื่น ๆ ร่วมพัฒนาหลักสูตร ร่วมจัดการเรียนการสอน ร่วมพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งเข้าร่วมในกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. การบริหารจัดการ การตัดสินใจในการบริหารการศึกษาจะเปลี่ยนไปเป็นรูปขององค์กรคณะบุคคลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แทนการบริหารสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาแต่เพียงผู้เดียว ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนองค์กรชุมชนที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษา จะต้องรับบทบาทอำนาจหน้าที่ในการกำกับ สนับสนุนและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษา ร่วมกันกำหนดกฎ กติกา และแนวปฏิบัติ เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษาในการร่วมพลังความคิดและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา

4. บุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องได้รับการพัฒนาทักษะในหน้าที่ให้เป็นผู้มืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนครูและบุคลากรในท้องถิ่น

5. ในการพัฒนาการศึกษา ที่จะต้องเป็นผู้นำที่สามารถประสานพลังของครูในโรงเรียนรวมทั้งชุมชนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 32-34)

เนื่องจากการกระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษาดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ การบริหารจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้อง

1. มีการกำหนดหน้าที่ ขอบข่าย บทบาท และคู่มือแนวทางการดำเนินงาน และร่วมกันพัฒนาการศึกษา มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยปฏิบัติ และให้มีโครงการนำร่องเพื่อปรับรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ก่อนที่จะนำไปขยายผลทั่วประเทศ

2. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ ปรับบทบาทและกระบวนการทำงานแบบกระจายอำนาจทุกฝ่ายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งสร้างระบบแรงจูงใจที่เป็นธรรมชาติ

3. กระจายอำนาจให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้การสร้างรากฐานทางประชาธิปไตย ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันใช้สิทธิใช้เสียง เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและร่วมคิดร่วมทำ

4. สร้างระบบฐานข้อมูลในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและการบริหารจัดการที่เหมาะสม (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 49)

โดยสรุป การกระจายอำนาจบริหารไปยังสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการการบริหารตนเองมากขึ้น แต่ทั้งนี้สถานศึกษาต้องรู้จักปรับเปลี่ยนและทำหน้าที่ตามบทบาทใหม่ได้ มีหน่วยตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาและการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน จะส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในสถานศึกษาและมีความเต็มใจที่จะสนับสนุนในเรื่องการเงิน และการเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา จะช่วยส่งให้การกระจายอำนาจให้ผลในเชิงบวกต่อคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน

4. การบริหารในรูปคณะกรรมการ

4.1 ความหมายของคณะกรรมการ

ความหมายของคณะกรรมการ ปัจจุบันแนวคิดต่อการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการหรือการทำงานเป็นทีม (Team Work) หรือเป็นกลุ่ม เป็นที่นิยมในองค์กรต่าง ๆ มากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะการบริหารงานด้านการศึกษา ซึ่งนักวิชาการแสดงทรรศนะไว้ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2537 : 331) ให้ความหมายว่า คณะกรรมการเป็นการรวมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อพิจารณาปัญหาภายในองค์กร กลุ่มของคณะกรรมการอาจรวมกันขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ แต่ในการปฏิบัติคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมีลักษณะเป็นทางการเพื่อรวมบุคคลจากฝ่ายต่าง ๆ มาช่วยกันพิจารณาแก้ปัญหาในองค์กร คณะกรรมการจะปฏิบัติงานเกิดประโยชน์สูงสุด ถ้ามีการจัดตั้งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างมีระเบียบวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด นอกจากนี้ยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานเป็นคณะไว้ว่า วิธีการที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการเป็นไปได้โดยได้ผลดีที่สุด สรุปได้ดังนี้

1. จะต้องมีกำหนัดว้ตฤประสงค้ของคณะกรรมกร
2. จะต้องมีกำหนัดเลือกเฟ้นตัวบุคคลที่จะมาเป็นสมาชิกในคณะกรรมกร
3. จะต้องมีกำหนัดระเบียบวาระการประชม
4. จะต้องมีกำหนัดคัดเลือกตัวประธานของคณะกรรมกร

ประพนธ์ สุริหาร (2537 : 74-77) กล่าวว้ การที่คนมอยู่รวมกันนั้นยอมก่อให้เกิดกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดเพื่อแก้ปัญหาลงเพื่อดำเนินกิจกรรมกรงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จึงเกิดเป็นกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ซึ่งหมายถึง สภาวะของการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง และผลลัพธ์ประการต่อมา คือ ทำให้แต่ละคนเป็นแรงจูงใจให้แกกันและกัน และมีความเอื้ออารีต่อกันและกันอีกด้วย ผลรวมของประสภารณัของกลุ่มหลาย ๆ คนยอมก่อให้เกิดพลังของกลุ่มซึ่งมีทิศทาง มีอัตราความเร็ว และมีคุณภาพอยู่ในตนเอง สมาชิกแต่ละคนจะเกิดความรู้สึกในความสำเร็จในการดำเนินกรงานรวมกัน ความรู้สึกนี้ถือว้เป็นที่มาแห่งความพึงพอใจที่จะช่วยให้อกลุ่มได้มาซึ่งวิธีการทำงานที่ดียิ่งขึ้นต่อไป ดังแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการกลุ่มต่อไปนี้

Rajabhat Mahasarakham University

1. บุคคลแต่ละคนมีความสามารถพิเศษในตนเอง
2. ประสภารณัที่ได้รับจากกลุ่มจะส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มได้พัฒนา
3. บุคคลแต่ละคนจะมีอิทธิพลต่อกลุ่ม และกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อสมาชิก
4. กลุ่มจะช่วยส่งเสริมสมาชิกแต่ละคนให้มีการพัฒนาทัศนคติทางด้านสังคม ในแนวทางที่ดี

สมยศ นาวิกร (2538 : 273) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานโดยคณะบุคคลว้ การแก้ปัญหาลงและการตัดสินใจโดยคณะกรรมกรจะกระทำได้ดีกว้บุคคล คณะกรรมกรเป็นสื่อกลางที่ดีที่สุดในกรรวบรวมผู้เชี่ยวชาญจากส่วนต่าง ๆ ขององค์กรให้รวมกันแก้ปัญหาลงให้มีประสิทธิภพ แต่ขณะเดียวกันการบริหารโดยคณะกรรมกรอาจนำไปสู่ความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องของอำนาจได้ง่าย เมื่อผู้บริหารแข่งขันอำนาจหน้าที่ระหว่างกัน การตัดสินใจอาจล่าช้า เนื่องจากการประชมแต่ละครั้งต้องใช้เวลามาก

ประเวศ วะสี (2539 : 13) ได้บัญญัติความหมายของคำว้ “คณะกรรมกร” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมกันเพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งได้รับการเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะร่วมกันทำงาน หรือกระทำกรบางอย่างที่ได้รับมอบหมาย

ดี คาโร (De Caro. 1976 : 132-133) แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการบริหารงานโดยคณะกรรมกรว้ เป็นการเน้นถึงความสำคัญของการร่วมมือ การบริหารงานโดยคณะบุคคล

จะประสบผลสำเร็จต้องใช้เวลาในการตัดสินใจสำหรับกลุ่มผู้บริหารเพิ่มขึ้นอีกให้คำแนะนำแก่กระบวนการกลุ่มมีบรรยากาศเป็นกันเอง มีความจริงใจ ทุกคนมีส่วนร่วมและเสนอแนะว่า

1. ควรใช้คำว่า การบริหารงาน โดยกลุ่มบุคคล (Group) แทนคำว่า การบริหารงาน โดยคณะบุคคล (Team)
2. ก่อนที่จะนำระบบบริหาร โดยกลุ่มมาใช้ ควรจะพิจารณาว่าองค์การนั้น ๆ มีพฤติกรรมพร้อมที่จะรับบริหาร โดยกลุ่มบุคคลหรือไม่
3. ตรวจสอบระบบบริหาร เช่น การบริหาร โดยวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหาร โดยกลุ่มบุคคลให้สะดวกขึ้น
4. สมาชิกต้องรับผิดชอบต่อคณะ รวมทั้งนโยบายการบริหารงานบุคคล
5. ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่องานสวัสดิการนักเรียน สมาชิกร่วมงานและเป้าหมายโครงการต่าง ๆ
6. ผู้บริหารงานเป็นหัวใจสำคัญของกลุ่มในการวางแผนงบประมาณระเบียบการซื้อ นโยบายการจัดการก่อสร้างที่เป็นความรับผิดชอบของกลุ่ม
7. คณะผู้บริหารต้องรับผิดชอบในโครงการการเรียนการสอน
8. โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ต้องได้รับความร่วมมือจากคณะผู้บริหาร

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มบุคคลคณะหนึ่งซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ หรือจัดการพิจารณา วินิจฉัย ร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่คณะกรรมการนั้นแต่งตั้งไว้ หรือที่ได้รับมอบหมายขององค์การ คณะกรรมการ หรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ร่วมพิจารณา ไตร่ตรอง ตัดสินใจเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานขององค์การซึ่งเขาเป็นสมาชิกอยู่นั้น จึงเป็นการร่วมกันบริหารเพื่อประโยชน์โดยรวมขององค์การอย่างแท้จริง

4.2 ลักษณะทั่วไปของการบริหารคณะกรรมการ

โดยทั่วไปแล้ว อาจกล่าวได้ว่าการที่บุคคลมีส่วนร่วมอยู่ในองค์การหรือหน่วยงานนั้น จุดมุ่งหมายก็เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละคนที่มีอยู่ร่วมกัน เพราะการรวมกลุ่มกันในองค์การมีส่วนช่วยให้เป้าหมายการรวมกลุ่มประสบความสำเร็จมากกว่าการที่จะประสบความสำเร็จโดยลำพังคนเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะการณ์โลกปัจจุบัน กระแสความเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์ประการที่หนึ่งก็คือ ผลจากการพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทุกคนต้องมีการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง

ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลหลายคนเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถึงแม้จะต้องเสียเวลามากไปบ้าง แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันทุกคนและทุกฝ่าย ย่อมเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานมากกว่า

ธงชัย สันติวงษ์ (2533 : 42) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การบริหารการศึกษานั้น ไม่มีรูปแบบใดจะดีไปกว่าการบริหารด้วยรูปแบบกรรมการ ถึงแม้ว่าจะไม่สะดวกหรือคล่องตัว ไม่เด็ดขาด แต่ในสภาพทางเศรษฐกิจสังคม และการพัฒนาการศึกษาได้มาถึงปัจจุบันนี้ คงไม่มีรูปแบบบริหารใดเหมาะสมไปกว่าการบริหารในรูปแบบกรรมการเพราะเหตุผล 2 ประการ คือ

ประการแรก ต้องยอมรับว่าการศึกษานั้น เป็นเรื่องที่ต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เป็นการก้าวออกมารับผิดชอบร่วมกัน ถ้าเราพิจารณาไปถึงอนาคต จะเห็นว่า ภาระในด้านการศึกษานั้นเป็นเรื่องใหญ่มาก แม้แต่รัฐเองก็แบกภาระไม่ไหวทั้งที่รัฐได้ทุ่มเทมากแล้วก็ยังไม่พอ เมื่อเป็นเช่นนี้ท้องถิ่นจะหลีกเลี่ยงไม่รับรู้ไม่ได้ การบริหารการศึกษาทุกระดับนั้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องรับรู้เข้ามามีส่วนหนึ่งในการรับรู้บ้าง รัฐรับภาระทั้งหมดไม่ได้เพราะการศึกษาเป็นกิจกรรมที่แผ่ขยายกว้างออกไปทุกท้องถิ่น และตัวจักรกลที่สำคัญของการศึกษาก็คือ โรงเรียน และโรงเรียนที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งจะให้ส่วนกลางควบคุมประสิทธิภาพไม่ได้ ท้องถิ่นจึงต้องมีบทบาทในเรื่องนี้

ประการที่สอง การศึกษาเป็นการลงทุนอย่างมหาศาล เมื่อลงทุนไปแล้ว ควรจะจัดอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพคุ้มค่าในการควบคุมหรือการบริหาร โดยต้องอาศัยส่วนรวมของหลายฝ่ายเข้ามา ไม่มีทางอื่นได้ดีไปกว่านี้แล้ว

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 114-115) ที่ได้นำรูปแบบการบริหารโรงเรียนมานานกว่า 15 ปี ได้สรุปรูปแบบเพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการบริหาร โรงเรียนด้วยคณะกรรมการจากองค์กรของท้องถิ่นแก่สถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ว่ามีความสำคัญและมีจุดเด่นในการบริหารงานโรงเรียน ดังนี้

1. การตัดสินใจมีคุณภาพดีขึ้น เพราะการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งมีความรู้และทัศนะที่กว้างขวาง ผลการพิจารณาตัดสินใจย่อมดีกว่าการตัดสินใจโดยบุคคลเพียงคนเดียว
2. การยอมรับในผลงานสูงขึ้น เนื่องจากหลายคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทำให้เกิดความผูกพันและมองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นของกลุ่มหรือคณะกรรมการนั้น ๆ
3. การประสานงานดีขึ้นเพราะหลายฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และแก้ไขปัญหาาร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันรับรู้การดำเนินงานในแนวทางเดียวกัน

ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษา เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคงและสงบสุข การปรับตัว ปรับกระบวนการในการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และการอยู่ร่วมกันในสังคมสมัยใหม่ จึงมีลักษณะที่เรียกว่ากระบวนการใหม่ในการพัฒนา กล่าวคือ เป็นกระบวนการความคิดที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะความร่วมมือเบญจภาคี ซึ่งได้แก่ ชุมชน ภาครัฐ นักวิชาการ องค์กรเอกชน และองค์กรธุรกิจให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น โดยการคิดและเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมมือปฏิบัติรากฐานของความรัก ความเมตตา ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน (ฉลาด จันทรสมบัติ. 2540 : 21)

การบริหารงานในลักษณะนี้เรียกว่า การบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล หรือการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลหลายคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และวางแนวทางไปสู่การปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลดีในการบริหารและเป็นไปอย่างรอบคอบ ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ หากพิจารณาทางด้านการศึกษาย่อมพบว่า การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อนกว่าการบริหารอื่น จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เพราะการบริหารงานในรูปแบบนี้จะจัดโครงสร้างการบริหารให้องค์คณะบุคคล หรือคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการวินิจฉัย ตัดสินใจ และกำหนดนโยบายในส่วนที่มีความสำคัญและต้องอาศัยการพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจนั้นละเอียดถี่ถ้วน โอกาสผิดพลาดน้อย เกิดผลดีอย่างยั่งยืนต่อการบริหารงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 113)

4.3 ความสำคัญของการบริหารในรูปคณะกรรมการ

ความสำคัญและจุดเด่นของการบริหารโดยองค์การบริหารโดยองค์คณะบุคคล เนื่องจากการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการมีรูปแบบของการบริหารโดยอาศัยความคิด ความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจ ระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการบริหารงานรูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากกว่ารูปแบบอื่น ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันว่าจะเป็นองค์การธุรกิจ หรือองค์การรัฐวิสาหกิจ เช่น การรถไฟแห่งประเทศไทย องค์การขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย การสื่อสารแห่งประเทศไทย หรือแม้กระทั่งสถาบันทางราชการระดับท้องถิ่น เช่น โรงเรียน หรือหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ ของรัฐ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนี้

ธีระ รุณเจริญ (2531 : 67) กล่าวถึง การบริหารโดยองค์คณะบุคคลว่าการบริหารโดยองค์คณะบุคคลหรือการบริหารโดยคณะกรรมการ หรือการบริหารเชิง

4. การกระจายอำนาจมีมากขึ้น เนื่องจากอำนาจรวมของคณะกรรมการมิใช่เป็นบุคคลเพียงคนเดียว

นอกจากความสำคัญดังกล่าวแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาโดยตรง ได้นำรูปแบบของการบริหารการศึกษาให้เป็นแบบบริหาร โดยองค์กรบุคคลรวม 5 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางแก่โรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งในแต่ละระดับจะมีคณะกรรมการบริหารที่มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ดังนี้

1. ระดับชาติ การบริหารการประถมศึกษาในระดับนี้ได้ร่วมหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษาเข้าด้วยกัน แล้วจัดตั้งเป็นสำนักงานมีฐานะเป็นกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเรียกว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กปช) ซึ่งเป็นกรรมการกำกับนโยบายและมีเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชาและควบคุมดูแล

2. ระดับจังหวัด มีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษาในเขตจังหวัด ตามนโยบายและมาตรฐานที่คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด โดยคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดเป็นกรรมการบริหารและผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3. ระดับอำเภอหรืออำเภอมีสถานีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอเป็นหน่วยงานบริหารสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ หรือกิ่งอำเภอเป็นผู้ช่วยเหลือประสานงาน และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมดูแลโดยทั่วไป ซึ่งราชการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด

4. ระดับกลุ่มโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ได้กำหนดเกี่ยวกับกลุ่มโรงเรียนไว้ในหมวด 4 คือ มาตรา 29 ให้รวมโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี และวิธีแบ่งกลุ่มโรงเรียน อำนาจหน้าที่ของกลุ่มโรงเรียนและการเลือกประธานกลุ่มโรงเรียนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด

5. ระดับโรงเรียน การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา มีผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้บังคับบัญชา

ควบคุมดูแลการปฏิบัติของครูภายในโรงเรียน เพื่อให้บังเกิดผลดีต่อการเรียนการสอนตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา และมีคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาเข้ามามี ส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาร่วมกับครูอาจารย์ในโรงเรียน

จากรูปแบบการบริหารการศึกษาดังกล่าว จะเห็นว่าโครงสร้างและระบบ การบริหารการศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะเป็นการบริหารแบบองค์คณะบุคคลตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 120-129)

4.4 หลักการในรูปคณะกรรมการ

หลักการบริหารในรูปคณะกรรมการ เป็นที่ทราบทั่วไปแล้วว่า การบริหารองค์การ ที่ดีจะต้องเกิดความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายในองค์การ ซึ่งต้องทำด้วยความรอบคอบ อย่างพินิจพิเคราะห์ เพราะหากเกิดความเสียหายขึ้นมา ย่อมหมายถึงความสูญเสียของสมาชิกทุกคน ดังนั้นการบริหารที่เหมาะสมมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1) การบริหารงานลักษณะนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

Rajabhat1) สำนักงาน ทำหน้าที่ปฏิบัติงานประจำและบริหารงานโดยตรง

1.2 คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้แทนฝ่ายปฏิบัติ ทำหน้าที่บริหารทางอ้อมโดยใช้การประชุม วินิจฉัยตัดสินใจหรือวางแนวทางการบริหารเพื่อให้ สำนักงานนำไปดำเนินการ

2. การดำเนินการที่จะให้เกิดผลดี มีปัญหาน้อย จำเป็นต้องกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ในเชิงปฏิบัติของทั้งสำนักงานและคณะกรรมการให้ชัดเจน
3. สำนักงานและคณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามบทบาท อำนาจหน้าที่ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับองค์การเป็นสำคัญ
4. การเสนอเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณา เป็นหน้าที่ของ สำนักงานที่จะต้องเสนอข้อมูล และพร้อมที่จะชี้แจงเหตุผลให้ชัดเจน
5. การพิจารณา วินิจฉัย ตัดสินใจ หรือกำหนดนโยบายการปฏิบัติของ คณะกรรมการนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความจริงใจ และมติที่ประชุมควรมาจากการยอมรับกันด้วยเหตุผลมากกว่ามติจากการลงคะแนนเสียง
6. การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการจะต้องมีมติการร่วมกัน และปฏิบัติตามกติกานั้นด้วยความจริงใจ ซื่อสัตย์และยุติธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2536 : 55-56)

จากหลักการบริหารทั้ง 6 ประการดังกล่าว มีความจำเป็นที่สมาชิกขององค์การ จะต้องรู้หลักการบริหารดังกล่าว เพราะหากหน่วยงาน หรือองค์การดำเนินการผิดพลาดอย่างไร ก็ย่อมที่จะได้รับการทักท้วงหรือเสนอแนะจากคณะกรรมการและในขณะเดียวกันคณะกรรมการ ก็จะต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี มิฉะนั้นอาจเป็นอุปสรรคในการ ดำเนินงาน และส่งผลเสียต่อส่วนรวมได้ที่จะทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จตรงตาม เป้าหมายของสถานศึกษา โดยเกิดจากปัญหาการปฏิบัติระหว่างสถานศึกษากับคณะกรรมการ ใน 3 ประการ ดังนี้

1. ความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับคณะกรรมการ จนทำให้เกิดการก้าวก้าวซึ่งกันและกัน เช่น

1.1 สถานศึกษาต้องเสนอชื่อเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณา แต่บางครั้ง คณะกรรมการเป็นผู้เสนอเสียเอง

1.2 สถานศึกษาเสนอเรื่องที่มีใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้ คณะกรรมการพิจารณา

1.3 สถานศึกษานำเสนอเรื่องที่เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องปฏิบัติ มาทำเสียเอง

2. กรรมการบางคนใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและ พวกพ้อง

3. การพิจารณาตัดสินใจ และการวินิจฉัยของคณะกรรมการ บ่อยครั้งที่ สิ้นนึกถึงประโยชน์ของนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับ ทำให้การบริหารโดยรูปของ คณะกรรมการไม่ส่งผลดีต่อนักเรียนเท่าที่ควร (สายหยุด จำปาทอง. 2538 : 77)

นอกจากนี้ ภาณุมาศ ชีรปรเมศวร์ (2536 : 27) ได้สรุปข้อเสียของการบริหารงาน ในรูปคณะกรรมการ ดังนี้

1. สิ้นเปลืองเวลามาก ลำช้า หาข้อมูลยาก
2. การตัดสินใจอาจไม่ตรงกับความเห็นของคนส่วนมากก็ได้
3. ยากแก่การกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยตรงอาจจะเป็นอันตรายต่อการบริหาร
4. อาจถูกครอบงำความคิดจากผู้มีอิทธิพล

สรุปว่า การบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการเป็นรูปแบบการ บริหารที่เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบ เป็นการระดมความคิด ความรู้ ความสามารถมาใช้ในการบริหารจัดการ การตัดสินใจดำเนินการเป็นไปอย่างรอบคอบ จากการ กลั่นกรองของคณะกรรมการ แต่ทั้งนี้การได้มาซึ่งกรรมการในการเลือกสรรหรือคัดเลือก

แต่งตั้ง แต่ละองค์กรจะต้องกำหนดคุณสมบัติของกรรมการให้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ในการดำเนินงานของหน่วยงานเพื่อขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้น จากความล่าช้า การแสวงหา ผลประโยชน์ให้กับตนเองของกรรมการและพรรคพวกในการปฏิบัติหน้าที่บทบาทและหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ คณะบุคคลซึ่งเป็นผู้สนใจในการพัฒนา การศึกษาและได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด สำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามที่โรงเรียนได้เสนอชื่อจำนวน 7-15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ไม่เกิน 2 คน ผู้แทนครู ไม่เกิน 2 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน ไม่เกิน 2 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่เกิน 2 คน ผู้แทนศิษย์เก่า ไม่เกิน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกิน 4 คน และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการจะมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และปฏิบัติหน้าที่ใน 3 ลักษณะดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ข้อ 13
2. ดำเนินการคัดเลือกประธาน และรองประธานจากกลุ่มผู้แทนบุคคล ตามระเบียบ ข้อ 5(1) (3) (4) (5) และ (6)
3. มีมติให้คณะกรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่งตามระเบียบ 11 (10) (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 9)

ส่วนบทบาทหน้าที่โดยเฉพาะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 12-17) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ ประกอบด้วย

1.1 การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

1.1.1 แนวคิดและหลักการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 174) นิยามว่านโยบาย หมายถึง ข้อความทั่วไป

ซึ่งใช้สำหรับเป็นเครื่องมือนำทางสำหรับการบริหารต่างๆ ส่วนไฮร์แมนน์ และสก็อตต์ (Haimann and Scott. 1994 : 65) อธิบายว่า นโยบายเป็นข้อความหรือความเข้าใจร่วมกันอย่างกว้าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของผู้บริหารและหน่วยงาน สำหรับประชุม รอดประเสริฐ (2539 : 16-17) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของนโยบายต่อการบริหาร คือ

- 1) ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าทำอะไร อย่างไร
- 2) ช่วยให้บุคลากรทุกระดับชั้นในองค์กรหรือหน่วยงานได้เข้าใจถึงภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัด
- 3) ก่อให้เกิดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน
- 4) ส่งเสริมการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปโดยถูกต้องมีเหตุผลและมีความยุติธรรม และ
- 5) ได้ชี้ให้เห็นว่าการวางแผนมีความสำคัญต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรในประการสำคัญ ดังนั้นทำให้การทำงานของบุคลากรประสานงานซึ่งกันและกันโดยมีแผนเป็นกรอบในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการประหยัดทรัพยากรในการบริหารและการจัดการ ช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานของหัวหน้างานได้อย่างดี เพราะทำให้สามารถระดมสรรพกำลังของทรัพยากรได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ หัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาสามารถควบคุมการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ และช่วยให้ทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแผนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา (2543 : 41) ได้อธิบายถึงแนวทางในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนในการกำหนดนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียนไว้ คือ คณะกรรมการต้องศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจในเรื่องการวางแผน และแผนแต่ละประเภทที่โรงเรียนต้องมีโดยเข้ารับการอบรมศึกษาจากเอกสารแหล่งความรู้ต่าง ๆ หรืออื่น ๆ ในขั้นนี้ คณะกรรมการ โรงเรียนจะต้องพิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งคณะอนุกรรมการในการจัดทำแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียนตามที่โรงเรียนได้เสนอมา ซึ่งประกอบด้วยครูในโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เหมาะสม

หลังจากนั้นคณะอนุกรรมการก็เริ่มปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน โดยโรงเรียนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเตรียมข้อมูล สถานที่ในการทำงาน ในขณะที่คณะอนุกรรมการจัดทำนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียนปฏิบัติงาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนต้องคอยเป็นที่เล็งดูและช่วยเหลือให้คำแนะนำและเข้าไปมีส่วนร่วมตามความเหมาะสมและความจำเป็นเพื่อความถูกต้องชัดเจนในการปฏิบัติงาน เมื่อคณะอนุกรรมการปฏิบัติงานเสร็จ โรงเรียนจะนำร่างนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียนที่คณะอนุกรรมการจัดทำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะกรรมการก็ต้องพิจารณาว่า ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่อย่างไร

ถ้าหากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่อย่างไร ก็กำหนดเป็นนโยบายและแผนพัฒนาของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

1.1.2 แนวปฏิบัติ คือ

- 1.1.2.1 ศึกษาและทำความเข้าใจในความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 1.1.2.2 ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชน/ท้องถิ่นที่ตั้งของสถานศึกษา
- 1.1.2.3 กำหนดนโยบายเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา
- 1.1.2.4 กำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ กิจกรรมนักเรียน และความสัมพันธ์ชุมชน
- 1.1.2.5 กำหนดให้สถานศึกษา จัดทำธรรมนูญโรงเรียน
- 1.1.2.6 กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาให้เสร็จก่อนเปิดภาคเรียนของแต่ละปีการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 12) สรุปว่า การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา เป็นบทบาทและหน้าที่ที่โรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องร่วมกันจัดทำ และปรับปรุง ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องศึกษาทำความเข้าใจ ตลอดจนพิจารณากำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้แผนมีขั้นตอนและเป็นรูปธรรม ที่จะนำไปสู่ระดับการปฏิบัติของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เหมาะสมตามมา

1.2 การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

1.2.1 แนวคิดและหลักการ

โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการ โดยมีภารกิจในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตร คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสุขภาพที่ดี การบริหารโรงเรียนจะบรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรได้ดั่งนั้น ย่อมอาศัยกระบวนการบริหารเป็นสำคัญ กรมสามัญศึกษา (2543 : 42) จึงกำหนดนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งจัดทำแผนบริหารโรงเรียนในรูปของแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่ง อารุง นาคช่วย (2538 : 21-22) ได้กล่าวถึง โครงสร้างของแผนบริหารโรงเรียนโดยส่วนรวมประกอบด้วย แผนงานซึ่งแยกตามงานของโรงเรียนรวม 6 แผนงาน คือ แผนงานบริหารทั่วไป แผนงานธุรการ แผนงานวิชาการ

แผนงานปกครองนักเรียน แผนงานบริการ และแผนงานโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนเป็นระยะสั้นที่จัดทำขึ้นในแต่ละปีการศึกษา อาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) แผนงานเฉพาะกิจเฉพาะเรื่อง เป็นแผนแก้ปัญหาหรือเป็นแผนซึ่งกำหนดความต้องการในอนาคตหรือทั้ง 2 อย่างรวมกัน และ 2) แผนงานประจำเป็นแผนกำหนดรายละเอียดของงานที่ปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้วตามระเบียบข้อบังคับ เช่น การรับนักเรียนใหม่ การวัดผลประเมินผล การเรียน

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 12) ได้กล่าวถึง แนวทางในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนต้องศึกษาแผนแม่บท แผนพัฒนา และข้อมูลด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลเกี่ยวกับครู-อาจารย์ นักเรียน วัสดุ-ครุภัณฑ์ และอื่น ๆ อยู่เสมอ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน โดยก่อนสิ้นปีการศึกษา โรงเรียนจะนำนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาของโรงเรียนที่ได้จัดทำไว้แต่เบื้องต้นมาใช้เป็นหลักการและกรอบแนวคิดหลักในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนในขั้นนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนตามที่โรงเรียนเสนอรายชื่อขึ้นมา ซึ่งคณะกรรมการที่ได้ผ่านความเห็นชอบแต่งตั้งจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว จะเป็นผู้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยอาศัยแผนแม่บทเป็นหลัก ในการจัดทำเมื่อทำเสร็จก็จะนำเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพิจารณาว่า สอดคล้องกับแผนแม่บทโดยอาศัยข้อมูลของโรงเรียน ในการจัดทำและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นหรือไม่ รวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องพิจารณาความชัดเจนและความเป็นไปได้แผนงาน/โครงการและอื่น ๆ เมื่อเห็นว่า แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมีความเหมาะสม และเห็นชอบให้โรงเรียนให้นำไปปฏิบัติ และสรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

1.2.2 แนวปฏิบัติ คือ

1.2.2.1 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

1.2.2.2 พิจารณาความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการประจำปีกับแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

1.2.2.3 พิจารณาถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมเกี่ยวกับวิธีการหรือยุทธศาสตร์การดำเนินงาน โครงการที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

1.2.2.4 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 13)

สรุปว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบายต่าง ๆ ของกรมเจ้าสังกัด อันจะนำไปสู่การพัฒนาเยาวชน และการศึกษาของชาติให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

1.3 การกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

1.3.1 แนวคิดและหลักการ

กรมสามัญศึกษา (2543 : 37) กล่าวว่า การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นภารกิจต่อเนื่องจากข้อ 2 การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาที่ต้องติดตามภารกิจในการจัดการเรียนการสอนหรืองานอื่น ๆ ของโรงเรียน ดังนั้นต้องมีการตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องพิจารณาความชัดเจนและความเป็นไปของโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้ทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชนว่าแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมีความเหมาะสมหรือไม่ และนำผลการประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน รวมทั้งเสนอแนะแนวปฏิบัติและสร้างขวัญกำลังใจในการดำเนินงานแก่บุคลากรของโรงเรียน

1.3.2 แนวปฏิบัติ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 14)

1.3.2.1 กำหนดแผนการกำกับและติดตามร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ วิธีการ และระยะเวลา

1.3.2.2 ดำเนินการกำกับ ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม ประชุม ฯลฯ

1.3.2.3 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษาและช่วยเหลือสนับสนุนสร้างขวัญกำลังใจในการดำเนินงานแก่บุคลากรในสถานศึกษา

สรุปว่า การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นภารกิจติดตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาที่ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว ด้วยการกำกับและติดตาม

ร่วมกับสถานศึกษาด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ในการนำมาปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงาน และการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานของโรงเรียน

1.4 การให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

1.4.1 แนวคิดและหลักการ

กรมสามัญศึกษา (2543 : 46) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีบทบาทร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินตามแผนหรือโครงการที่เห็นชอบแล้ว โรงเรียนมัธยมศึกษาต้องรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับทราบอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีบทบาทและหน้าที่สัมพันธ์กัน โดยโรงเรียนจะต้องทำปฏิทินการปฏิบัติงาน และรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการให้คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานรับทราบ รวมทั้งเสนอปัญหาและอุปสรรคเพื่อให้โรงเรียนและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมปรับปรุงแก้ไข ส่วนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536 : 104) ได้เสนอแนวคิดว่าการให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบความก้าวหน้าในการ ดำเนินงานของโรงเรียนอาจทำได้หลายรูปแบบ คือ การรายงานผลสำเร็จของโรงเรียนให้ชุมชน ทราบโดยวิธีการต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษา การรับฟังข้อเสนอแนะของคณะกรรมการดำเนินงาน ส่วน สุวิทย์ บุญช่วย (2537 : 13) กล่าวว่า การที่โรงเรียนรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานให้คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานทราบเป็นการสร้างความศรัทธาและความเชื่อถือ ความมั่นใจให้เกิดแก่ชุมชน สร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างครู-อาจารย์กับชุมชนหรือผู้ปกครองนักเรียน ส่งเสริมให้สมาชิก ของชุมชนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน และส่งเสริมให้ชุมชนมีทัศนคติที่ดีว่าโรงเรียนเป็น ของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนควรสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนต่อการดำเนินงาน ในรายงานผลแต่ละแผนหรือโครงการ เพื่อนำผลในภาพกว้างมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน และสร้างความร่วมมือจากชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

1.4.2 แนวปฏิบัติ คือ

1.4.2.1 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

1.4.2.2 เสนอแนะในการปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

1.4.2.3 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

ก่อนเผยแพร่ต่อสาธารณชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 : 17)

สรุปว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนควรรับทราบ และเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน โดยการ ประชุม หรือการประชุมสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างชุมชนกับโรงเรียน และร่วมรับ ทราบปัญหาหรือข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียนมีความก้าวหน้าในทุก ๆ ปี การศึกษา

1.5 การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตาม ระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร

1.5.1 แนวคิดและหลักการ

กรมสามัญศึกษา (2543 : 49-50) ได้กล่าวถึงบทบาทของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องพิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือ คณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและประสิทธิภาพ ของงาน โดยโรงเรียนสำรวจและจัดทำทำเนียบบุคลากรที่มีความสามารถและบุคคลตัวอย่าง ในด้านต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานหรือการดำรงชีวิต แล้วโรงเรียนเสนอรายชื่อ บุคคลที่มีความสามารถต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่งตั้งต่อไป สมเดช สีแสง (2540 : 45) ได้กล่าวถึง การแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการว่า การแต่งตั้งควรแต่งตั้งจาก บุคคลที่อาวุโสในหมู่บ้านหรือเขตบริการของโรงเรียน บุคคลที่ชุมชนนับถือ บุคคลที่ประสบผล สำเร็จในสาขาอาชีพต่าง ๆ ของชุมชน หรือบุคลากรในโรงเรียนที่เหมาะสมในการให้คำปรึกษา หรือสนับสนุนกิจกรรมตามกรอบระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเท่ากับมีผู้ช่วยเหลือ โรงเรียนเพิ่มขึ้นนั่นเอง ในด้านคณะกรรมการ ดำเนินงาน และกรมวิชาการ (2540 : 11) ได้อธิบายว่า ในการดำเนินงานหรือจัดกิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่ง ควรแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมร่วมเป็นคณะทำงานแก่สถานศึกษา โดยแยกการปฏิบัติ เป็นชุด ๆ เช่น ถ้ามีการจัดงานประจำปีของโรงเรียน อาจแบ่งออกเป็น คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการฝ่ายสถานที่ คณะกรรมการฝ่ายจัดทำสูจิบัตร คณะกรรมการฝ่ายจัดทำเกียรติบัตร และถ่ายภาพ คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการฝ่ายรางวัล คณะกรรมการฝ่ายจัด นิทรรศการ คณะกรรมการฝ่ายปฏิคม คณะกรรมการฝ่ายมหรสพ คณะกรรมการฝ่ายจำหน่ายบัตร ผ่านประตู คณะกรรมการเก็บบัตรผ่านประตู คณะกรรมการฝ่ายการเงิน คณะกรรมการฝ่ายรักษา ความปลอดภัย และคณะกรรมการฝ่ายประเมินผล เป็นต้น

1.5.2 แนวปฏิบัติ คือ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการตามความเหมาะสมและความจำเป็นในแต่ละกรณี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 17)

สรุปว่า นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องปฏิบัติงานแล้ว ยังต้องกำกับติดตามการจัดกิจกรรมที่โรงเรียน โดยอาศัยผู้นำชุมชน หรือบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและยินดีเข้าร่วมในการพัฒนาโรงเรียน การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือแต่ละงานของโรงเรียนให้บรรลุตรงตามแผนงานหรือโครงการของโรงเรียนที่กำหนดไว้

2. ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย

2.1 การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2.1.1 แนวคิดและหลักการ

กรมวิชาการ (2540 : 22) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง ประสิทธิภาพทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและทัศนคติที่ดี อันจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งแผนงานที่โรงเรียน ได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรม เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ ได้ผ่านการให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะหลักสูตร พื้นฐานในการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา คือ วิชาท้องถิ่นของเรา กลุ่มวิชาชีพ คือ กลุ่มวิชาเกษตร กลุ่มวิชาอุตสาหกรรม และกลุ่มวิชาคหกรรม และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ชุมนุมที่โรงเรียนเปิดสอน หรือชมรมที่เปิดให้นักเรียนสมัครทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย มีความเหมาะสมตรงตามหลักการ จุดหมาย โครงสร้างหรือเนื้อหาถูกต้องหรือเหมาะสมกับวัยเด็ก และสามารถพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพตรงตามความต้องการหรือเกิดขึ้นจริง ท้องถิ่น เช่น วิชาการเลี้ยงสัตว์ วิชาการปลูกพืช วิชาช่างยนต์ วิชาช่างไฟฟ้า วิชาอาหาร วิชาตัดเย็บ เสื้อผ้า และวิชาโรงงานอาชีพ ให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงหรือพัฒนาอาชีพเดิม ของท้องถิ่นให้มีคุณภาพและสร้างรายได้แก่ครอบครัวในอนาคตได้

2.1.2 แนวปฏิบัติ คือ

2.1.2.1 ศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

2.1.2.2 ให้ความเห็นชอบสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สถานศึกษา

2.1.2.3 ให้ความเห็นชอบสาระหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 13)

สรุปว่า บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมเนื้อหาวิชาในกลุ่มวิชาที่กรมวิชาการมอบให้โรงเรียนร่างหลักสูตรเองเกี่ยวกับวิชาท้องถิ่น กลุ่มวิชาชีพ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียน มีความเหมาะสมตรงตามหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร และการให้ความเห็นชอบ สาระหลักสูตรขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาที่จัดทำ รวมทั้งหลักสูตรที่จัดทำ โดยโรงเรียนจะต้องมุ่งพัฒนาทักษะหรือพื้นฐานอาชีพตรงตามความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชน

2.2 การเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ
ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

2.2.1 แนวคิดและหลักการ

โสภณ เพ็ชรพวง (2538 : 43) กล่าวว่า การบริหารจัดการด้านวิชาการ
ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา เป็นการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน เสนอปัญหาและความต้องการในปัจจุบันของท้องถิ่นต่อโรงเรียน การให้ข้อมูลแก่โรงเรียน เช่น แหล่งทรัพยากร และตัวอย่างอาชีพ เพื่อช่วยเหลือการศึกษาของเด็กในโรงเรียน สภาพเศรษฐกิจของชุมชน เจตคติของชุมชนต่อการศึกษา ให้ความเห็นแก่โรงเรียนในการให้เนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ร่วมปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงงานของโรงเรียน ซึ่งการให้คำปรึกษาในการกำหนดแนวนโยบาย หรือการดำเนินงานของโรงเรียนในบางครั้งต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะด้านของบุคคลที่อยู่ภายนอกโรงเรียน ซึ่งในกรณีนี้คณะกรรมการจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปแก่สถานศึกษาเป็นอย่างดี หรือในกรณีที่ทางโรงเรียนกำหนดแนวนโยบาย โครงการพัฒนาโรงเรียนขึ้นมาแล้วไปขอความเห็นจากกลุ่มผู้นำ เป็นการเพิ่มเติมอีกก็ได้ ย่อมจะทำให้ได้รับประโยชน์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ภานุวัฒน์ ภักดีวงศ์ (2541 : 29) กล่าวว่า วิธีการดังกล่าวเป็นการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการครบทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา รวมทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ย่อมทำให้โรงเรียนบริหารงานมีประสิทธิภาพและลดการทุจริตมากกว่าในอดีต

2.2.2 แนวปฏิบัติ คือ

2.2.2.1 กำหนดมาตรฐานวิชาการของสถานศึกษา

2.2.2.2 ประเมินภายในเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2.2.2.3 กำกับ ติดตาม ประเมิน ตรวจสอบมาตรฐานการศึกษา

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 14)

2.2.3 การบริหารจัดการด้านงบประมาณ ได้แก่

2.2.3.1 กำหนดวิธีการบริหารการใช้งบประมาณของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ

2.2.3.2 กำหนดวิธีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล

2.2.4 การบริหารจัดการด้านบริหารบุคคล

2.2.4.1 กำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษาและส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.2.4.2 ให้ขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่บุคลากรในสถานศึกษา

2.2.4.3 จัดสวัสดิการให้แก่ครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษาตามความเหมาะสม

Kajabhat Mahasarakham University

2.2.5 การบริหารจัดการด้านบริหารทั่วไป

2.2.5.1 ให้มีการใช้ดูแลและบำรุงรักษาอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์ของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์

2.2.5.2 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้สวยงาม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 15-16)

สรุปว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีบทบาทในการเสนอแนะและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานได้ระดมทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ประกอบด้วย

3.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

3.1.1 แนวคิดและหลักการ

กรมสามัญศึกษา (2543 : 47-48) กล่าวถึง บทบาทในการจัดการศึกษา

ในระดับมัธยมศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษ โดยดำเนินการและส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนเกิดความเสมอภาคใน โอกาสที่จะได้รับการศึกษาตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และเป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือ การศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ และทักษะ มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญา เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และ ให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาท และหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางที่จะช่วยให้ การรับนักเรียนครบทุกคน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างยิ่ง โดยโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนให้ถึง 12 ปี ขยายโอกาสทางการศึกษา สงเคราะห์และการศึกษาพิเศษ ให้ครอบคลุมทั้งเยาวชนทั่วไป เยาวชน ที่ด้อยโอกาส และเยาวชนพิการทั้งในเขตเมืองและชนบท รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนามาตรฐาน การศึกษาของโรงเรียนให้ใกล้เคียงกันและให้ชุมชน เอกชน มูลนิธิ หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ภายใต้การมอบหมายให้โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และข้อมูลอื่น ที่จำเป็น ตลอดจนแนวทางการรับนักเรียน การกำหนดให้โรงเรียนจัดให้มีระบบส่งต่อ และ ถ่ายโอนนักเรียนให้มีการรับนักเรียนร่วมกันระหว่างโรงเรียนใกล้เคียง ซึ่งมุ่งให้นักเรียนทุกคน ได้เรียนใกล้บ้านเดินทางสะดวก และเรียนอย่างมีความสุข ที่สอดคล้องกับจำนวนประชากร และส่งเสริมให้โรงเรียนจัดโครงการแนะแนวการศึกษาต่อ หรือโครงการจัดหาทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษา และเสื้อผ้าแก่ผู้เรียนที่ขาดแคลน หรือไม่สามารถพึ่งตนเองได้

3.1.2 แนวปฏิบัติ คือ

3.1.1 ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับจำนวน นักเรียน การคมนาคม สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน และข้อมูลอื่นที่จำเป็นให้เป็นปัจจุบัน

3.1.2 สนับสนุนและจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กนักเรียนในพื้นที่บริการ ได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง

3.1.1.3 จัดหาทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ แก่ ผู้เรียนที่ขาดแคลน และไม่สามารถพึ่งตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 14)

สรุปว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดให้โรงเรียน มีแผนและระเบียบการรับนักเรียนครบทุกคน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสม ภายใต้ การมอบหมายให้โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษา

หรือมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และข้อมูลอื่นที่จำเป็น ที่สอดคล้องกับจำนวน ประชากร และสะดวกต่อการมาเรียนของนักเรียน การจัดระบบการรับนักเรียน การส่งต่อนักเรียน ยังโรงเรียนอื่นโดยไม่มีการคัดเลือก การถ่ายโอนการเรียนระหว่างสถานศึกษาได้ และการมอบหมายให้โรงเรียนจัดระบบขนส่งในกรณีที่นักเรียนต้องไปเรียนในที่ที่ไม่สะดวก ตลอดจน ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดโครงการแนะแนวการศึกษาต่อ หรือ โครงการจัดหาทุนการศึกษา อุปกรณ์ การศึกษา และเสื้อผ้าที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน

3.2 การพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

3.2.1 แนวคิดและหลักการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 3) ให้ความหมาย การพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาที่จัดขึ้นเป็นพิเศษครอบคลุมเด็กที่มีความบกพร่อง 10 ลักษณะ คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น เด็กปัญญาเลิศ และเด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน ที่ไม่สามารถจะรับบริการทางการศึกษาที่จัดให้แก่คนปกติทั่วไป โดยต้องมี สถานที่เรียน อุปกรณ์การเรียน และบริการพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลที่มีความบกพร่องดังกล่าว ได้พัฒนาความสามารถให้เป็นพลเมืองที่ดี โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาท กำหนดให้โรงเรียนจัดการเรียนรวมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติได้หลายวิธี คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 17-18)

ลักษณะที่ 1 การเรียนรวมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เป็นการจัดการเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพจนถึงระดับที่ช่วยตัวเองได้แล้ว และได้รับพิจารณาว่ามีความพร้อมทางการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีหรือค่อนข้างดี ตลอดจน มีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมดีพอในทุก ๆ กลุ่มวิชา ให้เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติและเรียนเหมือนเด็กปกติทุกประการ ถ้าเด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและการเรียนเหมือนกับเด็กปกติโดยไม่เป็นปัญหาแล้ว อาจไม่ต้องกลับมาเรียนในชั้นเรียนพิเศษอีก

ลักษณะที่ 2 การเรียนรวมในชั้นเรียนปกติ และมีบริการให้คำแนะนำปรึกษา เป็นการจัดการเรียนร่วมกับเด็กปกติในเวลาเดียวกันคล้ายคลึงกับลักษณะที่ 1 แต่จะมีครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียน ครูเว็ยนสอนตาม

โรงเรียนหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยครูประเภทนี้ไม่ได้เป็นผู้ที่ทำการสอนโดยตรง แต่จะเป็นผู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือครูประจำชั้นและครูประจำวิชา ให้เข้าใจถึงความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนรวมอยู่ในชั้นเรียน ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็ก การจัดสภาพแวดล้อม และช่วยประเมินผลการพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ลักษณะที่ 3 การเรียนรวมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการเป็นการจัดครูการศึกษาพิเศษประจำอยู่ที่ห้องเสริมวิชาการ โดยกำหนดตารางการเรียนให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการการศึกษาพิเศษบางเวลา และบางวิชาตามความมากน้อยของความต้องการพิเศษหรือความจำเป็นของเด็ก และสอนในเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา หรือไม่ได้รับการสอนในชั้นเรียนปกติ การสอนอาจกระทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ได้ นอกจากนี้ครูเสริมวิชาการยังทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูประจำชั้นหรือประจำวิชาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ลักษณะที่ 4 การจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนและเรียนรวมบางเวลาเป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในห้องเรียนเดียวกันโดยคู่ขนานกับห้องเรียนปกติและจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีครูการศึกษาพิเศษประจำชั้น และสอนเองเกือบทุกวิชา ยกเว้น วิชาที่เด็กไม่สามารถไปเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ จริยศึกษา หรือกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ของโรงเรียน

ลักษณะที่ 5 การจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติเป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความบกพร่องค่อนข้างมากในประเภทเดียวกัน โดยจัดเป็นกลุ่มขนาดเล็กไม่น้อยกว่า 6 คน เรียนในชั้นเรียนพิเศษรวมกันตลอดเวลา มีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนเองทุกวิชา แต่อยู่ในโรงเรียนปกติ และมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนบ้างบางโอกาส ได้แก่ การเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ ประชุมประจำสัปดาห์ รับประทานอาหารกลางวันร่วมกับเด็กปกติ เข้ายี่กีฬา และร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ตลอดจนร่วมพิธีการกับโรงเรียน รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสนับสนุนโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กดังกล่าว ได้แก่ การพัฒนาทางร่างกาย เช่น การทรงตัว การประสานงานของอวัยวะ การเลียนแบบ การพัฒนาทางด้านอารมณ์ เด็กที่จะเข้าเรียนรวมในชั้นเดียวกับเด็กปกติ ควรมิ่วฒิกภาวะทางอารมณ์ใกล้เคียงกับเด็กปกติ หรือสามารถเข้ากับเด็กอื่นได้ การพัฒนาด้านสังคม เช่น การรับรู้ทางภาษา การเข้าใจและโต้ตอบ ความเข้าใจเรื่องเวลา การใช้จ่ายเงินตรา การใช้เวลาว่าง และการพัฒนาทางการศึกษา เป็นการพัฒนาการเรียนรู้อื่น ๆ

ความสามารถที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ทักษะเบื้องต้นในการแยกสี รูปร่าง ขนาด ทิศทาง ทักษะการอ่าน ทักษะตัวเลข และทักษะในการเขียน รวมทั้งสนับสนุนการทำงาน ขององค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก (กรมวิชาการ. 2540 : 40)

3.2.2 แนวปฏิบัติ คือ

3.2.2.1 สนับสนุนให้เด็กพิการได้มีการเรียนทุกคน

3.2.2.2 สอดส่อง ดูแลเด็กที่ได้รับการทารุณ กดขี่ ข่มเหง ล่วงละเมิด ทางเพศ การใช้แรงงานเด็ก หรือกักขัง ให้ได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

3.2.2.3 สอดส่อง ดูแล เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือด้อยโอกาสให้ได้ รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง

3.2.2.4 ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการศึกษาให้แก่ เด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด

3.2.2.5 สนับสนุน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับองค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 14)

สรุปว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการการพิทักษ์ สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีความบกพร่อง 10 ลักษณะ คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว เด็กที่มี ปัญหาทางการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น เด็กปัญญาเลิศ และเด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน โดยสนับสนุนและช่วยเหลือโรงเรียนหรือองค์กรพิทักษ์สิทธิ เด็กให้เด็กดังกล่าวมีสถานที่เรียน อุปกรณ์การเรียน และบริการพิเศษต่าง ๆ ได้พัฒนาความสามารถให้เป็นพลเมืองที่ดีเหมือนเด็กปกติ

4. ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ประกอบด้วย

4.1 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยาการภายนอกและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ

4.1.1 แนวคิดและหลักการ

ประไพ สุนทรมัจจะ (2536 : 10-11) กล่าวว่า เป็นการระดมทรัพยากร เช่น วัสดุครุภัณฑ์ เงินทุนการศึกษา ความรู้ความสามารถของชุมชนเพื่อการศึกษา รวมทั้ง

ร่วมสืบสานจารีตประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติต่อไป โดยคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้เสนอข้อมูลแก่ทางโรงเรียนเกี่ยวกับวิทยากร แหล่งทรัพยากร อาชีพ และสถานประกอบการ สำหรับการศึกษาหรือฝึกฝนวิชาชีพแก่นักเรียน รูปแบบการดำเนินการ โดยคณะกรรมการให้ คำปรึกษาในการกำหนดแนวทางนโยบายที่โรงเรียนต้องอาศัยปัจจัยที่มีพร้อมในชุมชน หรือ ให้ความเห็นต่อโรงเรียนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ โรงเรียน เช่น เชิญผู้ปกครอง มาโรงเรียนเพื่อประชุมชี้แจงนโยบายของ โรงเรียน ซึ่งอาจจะทำได้ในวันปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ นโยบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่จะเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้ปกครองก็ควร จะทราบและเข้าใจนโยบายของโรงเรียน หรือให้คำแนะนำโรงเรียนในการเชิญประชาชนใน ชุมชนมาร่วมประชุมกับครู-อาจารย์ เพื่อปรึกษาหารือในการปรับปรุงชุมชนหรือแก้ไขปัญหา เช่น ทำคูระบายน้ำ ทำถนนจากหมู่บ้านมายัง โรงเรียน หรือปัญหาโรคติดต่อที่จะนำมาสู่ชุมชน และนักเรียน ตลอดจนการเชิญผู้ปกครองนักเรียนพบปะสังสรรค์กับครูในโรงเรียน ย่อมนำมา ซึ่งการปรึกษาหารือ การปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับ สายหยุด จำปาทอง (2538 : 57) ได้กล่าวไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นบุคคลจากชุมชนจึงสามารถประสานงาน ที่ดีในการขอความช่วยเหลือจากชุมชน พ่อค้า องค์กรภายนอกอื่น ๆ สำหรับผู้ที่มีฐานะไม่ค่อยดี ก็อาจประสานขอความร่วมมือด้านแรงงาน เช่น แรงงานซ่อมแซมอาคารเรียน การสร้างรั้ว การขุดคูระบายน้ำ การปลูกหรือตัดแต่งต้นไม้ หรือผู้นำจัดงานประเพณีของท้องถิ่น หรือ การประสานขอใช้ทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การนำดิน หิน แร่ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน และแนวคิดของ โสภณ เพ็ชรพวง (2538 : 38) ได้กล่าวถึง การให้ความช่วยเหลือด้านทรัพยากร เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาสอนศีลธรรมให้แก่ นักเรียน เชิญเกษตรอำเภอมาบรรยายหรือสาธิตเกี่ยวกับการเกษตร เชิญอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้านมาบรรยายเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย เชิญกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาบรรยายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เชิญผู้สูงอายุมาเล่าเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เชิญผู้ประกอบการอาชีพ ศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นมาสอนและให้ความรู้แก่นักเรียน เชิญศิลปินพื้นบ้านมาสอนเพิ่มเติม ในวิชาดนตรี นาฏศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และศิลปพื้นบ้าน เป็นต้น รวมทั้งคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่ประสานชุมชนกับโรงเรียนในการจัดงานเพื่อสืบสานประเพณี ของท้องถิ่นและของชาติอย่างต่อเนื่องทุกปี

4.1.2 แนวปฏิบัติ คือ

4.1.2.1 ทหารายได้ทรัพย์สินและทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

4.1.2.2 ส่งเสริมและกำกับติดตามการใช้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1.2.3 กำกับ ติดตาม เพื่อสถานศึกษาจัดกิจกรรมที่สืบสานจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ พร้อมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิ ปัญญา ท้องถิ่นตามความเหมาะสมและโอกาสอันควร (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 16)

สรุปว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยาการภายนอกและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติให้คงไว้ต่อไป ภายใต้แนวปฏิบัติหารายได้ทรัพย์สินและทรัพยากร จากแหล่งต่าง ๆ การส่งเสริมและกำกับติดตามการใช้วิทยาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัด กิจกรรมที่สืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ พร้อมทั้งการยกย่อง เชิดชูเกียรติภูมิ ปัญญาท้องถิ่นตามความเหมาะสมและ โอกาสอันควร

4.2 การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจน ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

4.2.1 แนวคิดและหลักการ

กรมสามัญศึกษา (2543 : 48) ได้เสนอแนะแนวทางในการดำเนินงาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับการเสริมสร้างความ สัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ใ้ได้อย่างกว้าง ๆ ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการ จัดกิจกรรมในการให้บริการแก่ชุมชนตามที่โรงเรียนเป็นผู้จัดทำแผน และเสนอมาด้านนี้ กรมวิชาการ (2540 : 20-22) ได้กล่าวถึง สิ่งที่โรงเรียนเสริมสร้างความสัมพันธ์และการประสาน งานเพื่อให้ความรู้แก่ชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เป็นการช่วยเหลือแก่ชุมชนทั้งในด้านการแก้ปัญหา และหรือการพัฒนาชุมชน เช่น โครงการ แก้ปัญหาน้ำเสีย โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และสถานศึกษาให้ความรู้และบริการแก่ชุมชน เป็นการดำเนินงานโดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้แก่ชุมชน เช่น การอบรมกลุ่มแม่บ้าน ในเรื่องต่าง ๆ ส่งเสริมให้รู้จักสร้างอาชีพหารายได้ และการให้บริการในด้านอื่น ๆ และ โสภณ เพ็ชรพวง (2538 : 30) ได้กล่าวถึง สิ่งที่โรงเรียนสามารถจัดบริการแก่ชุมชน ได้แก่

4.2.1.1 ด้านอาคารสถานที่ หากชุมชนขอใช้อาคารสถานที่ หรือบริเวณต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมของชุมชน โรงเรียนควรอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี

4.2.1.2 ด้านอุปกรณ์ ได้แก่ การให้บริการวัสดุ-ครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะหมู่บูชา ถ้วยชาม เครื่องขยายเสียง ผ้า màn ผ้าจกจาก ผ้าปูโต๊ะ เครื่องตัดหญ้า ซึ่งชุมชน

ไม่มีและนำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน หรือครอบครัว โรงเรียนต้องอำนวยความสะดวก

4.2.1.3 ด้านความรู้ เป็นการให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการแก่ชุมชน เป็นการบริการที่พัฒนาคนให้ความคิดและความรู้ อันจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและชุมชน โรงเรียนควรจัดรายการประเภทให้ความรู้แก่ชุมชน เช่น จัดบรรยายธรรมะการปกครอง การเกษตร การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การอนามัย และการกีฬา นอกจากนี้เกี่ยวกับวิชาชีพ โรงเรียนควรสนับสนุนอย่างเต็มที่และพร้อมที่จะเป็นแหล่งสาธิตหรือทดลองให้ศึกษาดูงาน จัดบริการให้ความรู้ด้วยบริการห้องสมุด ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน หรือบริการเสียงตามเสียงประจำหมู่บ้าน รวมทั้งการจัดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญให้คำแนะนำ เช่น ครู-อาจารย์ ด้านการเกษตรสอนและฝึกอบรมเกี่ยวกับ การตอนต้นไม้ การต่อกิ่ง การทาบกิ่ง การเพาะเห็ดฟาง การทำหมันสุกรหรือไก่ หรือครู-อาจารย์ด้านช่างที่ช่วยฝึกอาชีพทางช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

4.2.1.4 ด้านสวัสดิการ เป็นบริการที่โรงเรียนจัดขึ้นสำหรับการแก้ไข เพื่อสนองความต้องการ ตลอดจนช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชน ได้แก่ การจัดสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์พัฒนาเยาวชน บริการนำสะอาด ตู้โทรศัพท์ บริการโรงฝึกงานเพื่อซ่อมเครื่อง มือทางการเกษตร โดยคิดบริการในราคาต้นทุน

เมื่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเห็นชอบแผนการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่ง สมเดช สีแสง (2540 : 43) ได้อธิบายไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องทำหน้าที่ประสานงานกับชุมชน หน่วยงานส่วนราชการ และองค์กรท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น การประสานงานในหน่วยงานอื่นมาจัดกิจกรรมหรือให้บริการในโรงเรียนแก่นักเรียนและประชาชน เช่น สาธารณสุขให้บริการตรวจสุขภาพ ฉีดวัคซีน การดูแลและสาธิตทำอาหารเสริมสำหรับเด็ก หรือเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรมาจัดทำแปลงสาธิตในโรงเรียน การให้ความรู้เรื่องเลี้ยงสัตว์ หรือธนาคารส่งเจ้าหน้าที่มารับฝากเงินจากครู-อาจารย์ นักเรียน และประชาชนเป็นประจำทุกเดือน หรือการเสนอผลงานร่วมกับโรงเรียน เช่น การแสดงนิทรรศการผลงานด้านการเกษตร หัตถกรรม การแสดงดนตรีพื้นเมือง หรือร่วมแข่งกีฬา โดยมอบหมายคณะกรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติมในแต่ละกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและแบ่งปันทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณในการบริหาร โรงเรียนและชุมชนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

4.2.2 แนวปฏิบัติ คือ

4.2.2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น

4.2.2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรและ ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 16)

สรุปว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนควรมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยควรเห็นชอบแผนการจัดกิจกรรมการให้บริการชุมชน การแต่งตั้งอนุกรรมการประสานงาน และให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของชาติ

4.3 การปฏิบัติกรอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด

4.3.1 แนวคิดและหลักการ

กรมสามัญศึกษา (2543 : 51) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติงานอื่น ๆ ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงาน สำนักรวมศึกษาจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอหรือจังหวัด กรมสามัญศึกษา และกรมวิชาการ เป็นต้น มักเป็นการบริหารทั่วไปหรืองานเร่งด่วนที่มอบหมายให้สถานศึกษาดำเนินการ ซึ่ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีส่วนดูแลติดตามการดำเนินงานนอกเหนือข้างต้น หรือเป็นการปฏิบัติงานนอกแผนประจำปีของสถานศึกษา เช่น โครงการวิงวอนนิมิตราธอน ต่อต้านยาเสพติด โครงการต่อต้านโรคเอดส์ โครงการคุ้มครองปกป้องสุขภาพสตรี โครงการ ฝึกอบรมวิชาชีพอย่างปลอดภัย โครงการมหกรรมกีฬาจังหวัด โครงการประกวดศิลปหัตถกรรม โครงการการจัดทำเกรดเฉลี่ยของนักเรียน โครงการสอบวัดคุณภาพการศึกษา และโครงการ ปลูกป่าตามพระราชดำริ เป็นต้น

4.3.2 แนวปฏิบัติ คือ ส่งเสริม สนับสนุนและให้ความร่วมมือแก่ สถานศึกษาในการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 17)

สรุปว่า การปฏิบัติกรอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการติดตามงานนอกเหนืองานหลักทั้ง 3 ด้าน และเป็นกิจกรรมนอกเหนือแผนประจำปีของโรงเรียน หรือโครงการเร่งด่วนของหน่วยงาน

ต้นสังกัด เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการเรียนการสอนของครู-อาจารย์ในโรงเรียน ด้วยการที่ส่งเสริมสนับสนุน ให้ความร่วมมือ และกำกับติดตามให้สถานศึกษาดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย จากหน่วยงานต้นสังกัดดังกล่าว

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ประสิทธิ์ พานดอกแก้ว (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครู-อาจารย์ในโรงเรียนกับผู้นำชุมชนมีความคิดเกี่ยวกับระดับปัญหาการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

มานิชญ์ เกตุศิริกุล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษายานโรงเรียนกับชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสาละวินวิทยาสรรพ์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า งานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีปัญหา คือ โรงเรียนไม่มีข้อมูลของชุมชนที่เก็บรวบรวมไว้ และความต้องการความช่วยเหลือจากโรงเรียนบ่อยครั้งมากน้อยเพียงใด การเผยแพร่เกียรติประวัติโรงเรียนยังขาดงบประมาณและบุคลากรเพื่อให้บริการชุมชน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอและการขาดการบำรุงรักษาและสูญหาย การให้ความร่วมมือกับชุมชนเป็นการเพิ่มภาระให้กับบุคลากร การรับการสนับสนุนจากชุมชนด้านวัสดุอุปกรณ์และทุนการศึกษายังน้อย การประเมินผลงานสัมพันธ์กับชุมชนยังขาดการรวบรวมข้อมูลและหลักฐานการทำงาน

ถวิล คนฉลาด (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนโดยภาพรวม ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและด้านอื่น ๆ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุคือ ขาดการปรึกษาหารือกับชุมชนในการจัดทำแผนงาน ชุมชนไม่สนใจข่าวสารเกียรติประวัติของโรงเรียน ขาดวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณ เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนโรงเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน รวมทั้งพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

และโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรพล มีหนองหว้า (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการให้การสนับสนุนจากชุมชน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และด้านการวางแผนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน รวมทั้งพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครู-อาจารย์มีปัญหาในการบริหารงานชุมชนไม่แตกต่างกัน

นิพนธ์ ยศดา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมทุกด้านและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าจากมากไปหาน้อย คือด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า คณะกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการประสานงานโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา คือ ถิ่นกำเนิด เวลาที่อยู่ในชุมชน การมีบุตรหลานอยู่ในโรงเรียน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน คือ ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ ชื่อดัง และเป็นคนในท้องถิ่น ครูมีความประพฤติดี มีความรู้ ความสามารถ เอาใจใส่ต่อเด็ก มีความเสียสละ และการปฏิบัติต่อโรงเรียนต่อกรรมการศึกษา คือ การให้เกียรติให้โอกาสในการมีส่วนร่วม ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน คือ การมีชื่อเสียง และการบริหารการเงินมีความโปร่งใส ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ คณะกรรมการบางคนไม่มีเวลาว่าง และไม่มีถิ่นกำเนิดในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ปัญหาที่เกี่ยวกับโรงเรียน คือ ผู้บริหารขาดความเป็นผู้นำ และไม่มีมนุษยสัมพันธ์

ศิริวัตร บุญประสพ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านสวาย สังกัด

สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนให้การสนับสนุนโรงเรียนในด้านการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทาง และวัสดุอุปกรณ์เพื่อจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน การประสานกับองค์กรของรัฐและเอกชนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการให้บริการแก่ชุมชนคณะกรรมการที่เป็นผู้นำท้องถิ่นและมีบารมี เช่น พระสงฆ์ มีบทบาทผลักดันให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนสูงสุดแก่โรงเรียนและชุมชน

ประภาพรรณ ปาพรหม (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ แผนงานประชาสัมพันธ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและหลักฐาน และการประเมินผลการดำเนินงาน และการดำเนินงานประชาสัมพันธ์งาน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประยูทธ เจริญชัยภูมิ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน คือ ด้านประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ปัญหาที่สำคัญของการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนคือ ด้านการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน ซึ่งกรรมการที่มาจากประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะมีความรู้ไม่ขาดความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบของทางราชการ ด้านการประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประชาชนมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจไม่ดี จึงให้ความช่วยเหลือโรงเรียนไม่เต็มที่

ประเวศ ฤชากุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า

1. ผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชนโดยส่วนรวม เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน และการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านย่อย พบว่า ส่วนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน มีด้านย่อยปฏิบัติเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม ด้านการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ส่วนการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน มีด้านย่อยปฏิบัติเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับวัสดุครุภัณฑ์ ด้านการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคล ด้านการให้ความร่วมมือในการบริการข่าวสารและประชาสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือในงานด้านวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการประชุม วางแผนการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมชน ควรให้มีเอกสารแนะนำและการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนไปยังชุมชนอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง และโรงเรียนควรจัดงบประมาณพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น

พัลลภ ปู่วัง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. ครู-อาจารย์ โดยส่วนรวม และใน โรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือการพัฒนาชุมชน ครู-อาจารย์โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหารายด้าน 2 ด้านอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ส่วนครู-อาจารย์โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวมและเป็นรายด้านอีก 2 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาโดยรวมและด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากกว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็ก และครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาโดยรวมและด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือกับชุมชนมากกว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

3. ผู้บริหารโรงเรียน และครู-อาจารย์ มีปัญหาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ไพศาล นันทะแสน (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 10 พบว่า บุคคลฝ่ายงานประชาสัมพันธ์ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีการดำเนินงานที่มีปัญหามากในด้านการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ด้านการจัดทำเอกสาร เพื่อประกอบการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน แนวทางแก้ไขปัญหา คือ การวางแผนประชาสัมพันธ์ไว้ในแผนการปฏิบัติงานประจำปี การสำรวจข้อมูลจากทุกฝ่าย การจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และงบประมาณให้เหมาะสมให้พอเพียง มีการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดมอบหมายให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร

มงคล รุณธาตุ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานให้บริการแก่ชุมชน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า โดยภาพรวม

และรายด้านมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง การให้บริการของชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา ด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ มากกว่าด้านอื่น ๆ และด้านที่ปฏิบัติได้น้อยกว่า ด้านอื่น คือ การให้บริการด้านอาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายด้านมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มนูญ จันทร์ชัย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนใน โรงเรียนกรมสามัญศึกษาที่มีชาติพันธุ์ไทยสวย : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนกระแซงวิทยา อำเภอ กันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1. โรงเรียนได้ดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนครบ 6 ด้าน คือ การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. ปัญหาที่พบ คือ การประสานงานกับชุมชนยังไม่ทั่วถึงและไม่เป็นปัจจุบัน การกำหนดระยะเวลากิจกรรมไม่เหมาะสม นักเรียนมีความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์และการติดต่อประสานงานยังไม่ทั่วถึง การจัดกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ ขาดอุปกรณ์ด้านกีฬา บุคลากรผู้ควบคุมนักเรียนไม่เพียงพอ ขาดความร่วมมือจากชุมชนบางส่วน ไม่มีแบบประเมินและผลการประเมินไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุม ซึ่งโรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง จัดทำปฏิทินการจัดกิจกรรม สร้างความตระหนักให้กับนักเรียน โดยยกย่องชมเชยผู้กระทำความดี จัดนิทรรศการต่าง ๆ เผยแพร่ผลงานครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ จัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ขาดแคลนเพิ่มเติม รณรงค์ให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น ให้สมาคมผู้ปกครองและศิษย์เก่ามีส่วนร่วมในการกำหนดระยะเวลาและกิจกรรมให้เหมาะสม กับฤดูกาล และโรงเรียนใช้วิธีประเมิน โครงการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องและดูผลงานที่ทำในรูป คณะกรรมการจากโรงเรียนและชุมชนร่วมกัน

มัทธนา ธรรมรังษี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา 5 ด้าน คือ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอเมืองอุตรธานี จังหวัดอุตรธานี พบว่า

1. ผู้บริหาร และครู-อาจารย์ เห็นว่า มีปัญหาการดำเนินงานโดยรวมและรายด้าน
- 2 ด้าน อยู่ในระดับน้อย ยกเว้น ด้านการให้บริการแก่ชุมชน และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตสุขาภิบาล

โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โรงเรียนในเขตสุขภาพ โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหาร และครู-อาจารย์ที่มีที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงาน โดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ผู้บริหารและครู-อาจารย์ในเขตสุขภาพ เห็นว่า โรงเรียนมีปัญหามากกว่าโรงเรียนนอกเขตสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางแก้ไขปัญหา ได้แก่ การกำหนดโครงการและแผนงานที่ดี การแต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบงานแต่ละกิจกรรมของชุมชน การให้บริการด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์แก่ชุมชน การจัดบุคลากรรับผิดชอบงานมีความรู้ความสามารถด้านการประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสม การจัดงบประมาณสนับสนุน และสร้างศรัทธาและความเข้าใจที่ตรงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วัชร สุขเจริญวิภารณ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า กรรมการโรงเรียนและบุคลากรโรงเรียน เห็นว่า การให้บริการชุมชน มีปัญหาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีปัญหาการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีระชัย สดสุขชาติ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาจาก ปัญหาการปฏิบัติงานของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า ฝ่ายบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาการปฏิบัติงานด้านบริการ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ กับการปฏิบัติงานวิชาการ งานธุรการ การจัดเก็บเอกสารไม่เป็นระบบ ขาดการควบคุมตรวจสอบ

สาคร จันทะเลิศ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 พบว่า โรงเรียนบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีการบริหารงานอยู่ในระดับน้อย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติงานการบริหารด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการสนับสนุนจากชุมชนในระดับปานกลาง โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติมากใน 2 ด้าน คือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รวมทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรพล อินทรประเสริฐ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของ คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา อำเภอหนองวัวซอ จังหวัด

อุดรธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การประสานงาน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนการรับทราบความก้าวหน้าของโรงเรียน ข้อปฏิบัติสูงสุดคือ ประชุมคณะกรรมการโรงเรียนทุกภาคเรียน การสนับสนุนแผนงาน/โครงการของโรงเรียน

อร่าม กุสกูลรัตน์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาจาก ปัญหาการปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ครู-อาจารย์ เห็นว่า การปฏิบัติงานตามกลุ่มชาติพันธุ์ไท ไทญ้อ และไทแสก มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน การประเมินงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การให้บริการชุมชนด้านการเป็นผู้นำ และการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนมิได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนขาดการสนับสนุนด้านวิชาการแก่โรงเรียน และโรงเรียนไม่ได้นำการประเมินไปแจ้งแก่ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทราบ

อุไค ศรีทุมมา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาจากเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการปฏิบัติงานน้อย ในด้านการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นและชุมชน ส่วนด้านอื่น ๆ มีปัญหาปานกลาง กรรมการจากประชาชนและข้าราชการอื่น มีปัญหาปานกลาง กรรมการจากผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาน้อยในด้านการรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินงานตามแผนงานของโรงเรียนด้านการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่น และชุมชน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการต่าง ๆ

อำนาจ สิงห์คาม (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา 6 ด้าน คือ การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า

1. ครูโดยส่วนรวมมีการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนอีก 3 ด้านที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน และด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2. ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่ครูในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

3. ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานมากกว่าครูในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ข้างต้น จะปรากฏภาพโดยรวมว่า คณะกรรมการชั้นพื้นฐานของสถานศึกษามีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากครบตามกระทรวงศึกษาธิการ กำหนด ปัญหาที่พบ คือ กรรมการยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะไม่มีความมั่นใจ ขาดความรู้ ความเข้าใจในระเบียบทางราชการ และชุมชนมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจไม่ดีจึงให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนน้อย รวมทั้งคณะกรรมการที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีการปฏิบัติงานต่างกันและโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัจจัยสนับสนุนต่อการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ทูปส์ (Tubbs. 1996 : 966-A) ได้ศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ (Site-based Management) ของครูใหญ่ในเมืองเคาน์ตี้ มลรัฐจอร์เจีย ในด้านที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตร การควบคุมงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และบทบาทของผู้นำ โดยเน้นถึงประสบการณ์ในการบริหาร และสถานภาพตำแหน่ง ที่จะส่งผลต่อการมีการรับรู้เรื่องดังกล่าวด้วย โดยศึกษา กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร จำนวน 87 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า

1. สถานภาพตำแหน่ง และประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ไม่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บทบาทของผู้นำ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการควบคุมงบประมาณ
2. ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเห็นด้วยกับการให้ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือในการกำหนดตารางสอนของโรงเรียนมากกว่าผู้บริหาร โรงเรียน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ระดับ ไม่เห็นด้วยกับการให้ ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกคณะทำงานให้กับโรงเรียน

หวัง (Hwang. 1997 : 2768-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่นและชุมชน กับมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในท้องถิ่น ที่รัฐเท็กซัส โดยการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และ คณะกรรมการ โรงเรียน เพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับการดำเนินงานของโรงเรียน จากตัวแปร 6 ตัว คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนความถนัด (SAT) และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (ACT) ของโรงเรียนในท้องถิ่น ค่าร้อยละของนักเรียนปีสุดท้ายที่ได้คะแนนเกินค่าเฉลี่ยดังกล่าว ร้อยละของนักเรียนที่ผ่าน

คะแนนเกณฑ์สอบของมลรัฐเท็กซัส ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียน และค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ต่อหัวของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่น กับผลการเรียนและค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ชุมชนที่มีความคิดค่อนข้างเสรีมากกว่าจะมีนักเรียน ปีสุดท้ายที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินเกณฑ์ของ SAT และ ACT มากกว่า แต่นักเรียนทั่วไปมีคะแนนเฉลี่ย ต่ำกว่าเกณฑ์ทั้งสองเกณฑ์ และมีค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมากกว่าชุมชนที่มีแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า 1) อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำ ความเข้าใจนโยบาย การศึกษา 2) การที่ชุมชนมีอุดมการณ์ทางการเมืองเสรีมากขึ้น ไม่ได้ยืนยันว่า จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นตามมาตรฐานที่ไว้วัด และ 3) ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในชุมชน ที่มีความคิดเสรีมากกว่าจะมีสูงกว่าทางโรงเรียนในชุมชนที่มีแนวความคิดอนุรักษ์นิยม

เดลานีย์ (Delaney. 2000 : 2349-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ สร้างหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยคัดแปลงขยายจากรูปแบบของ Hirschman โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบทัศนคติของผู้ปกครองในฐานะที่เป็นคณะกรรมการ โรงเรียนในระบบประชาธิปไตย และการรับรู้เกี่ยวกับช่องทางการสื่อสารที่มีสิทธิ์เรียกร้องต่าง ๆ ฟังพอใจและไม่ฟังพอใจ การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เรียกร้องอยากเข้ามา มีบทบาทในการกำหนดหลักสูตรของโรงเรียน จำนวน 23 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) มีความแตกต่างของวิสัยทัศน์ในด้านบทบาทหน้าที่ระหว่าง ผู้เรียกร้องกับนักการศึกษา จึงทำให้เกิดความตึงเครียดในการประชุมปรึกษาหารือกัน 2) ช่องทาง ในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นที่เน้น เรื่องราวของเด็กคนใดคนหนึ่ง หรือในสถานการณ์หนึ่ง และไม่ต้องทำให้เกิดการโต้แย้งกัน 3) การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองแนวทางอย่างเปิดเผยและดำเนินไปอย่างราบรื่น จะทำให้ผู้ปกครองมีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น และจะลดการเพิกเฉยและการลุกออกไป จากที่ประชุมได้ 4) ถ้าการตัดสินใจใด ๆ ไม่มีการสร้างกลไกที่ส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดความเปิดเผย และมีเจตจำนงร่วมกันจะก่อให้เกิดการขัดแย้งและประท้วงกันได้มากขึ้น และ 5) ผู้เรียกร้อง ที่เป็นนักธุรกิจมืออาชีพจะชักถามให้ผู้บริหารเสนอแนวทางรูปแบบการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพและเป็นสิ่งก้ำกั้นมากกว่าผู้เรียกร้องกลุ่มอื่น ๆ

โกลด์ (Gold. 2000 : 2338-A) ได้ศึกษากระบวนการทางสังคมที่ชุมชนแห่งหนึ่ง ริเริ่มขึ้นในโรงเรียนชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาของเมืองฟิลาเดลเฟีย เพื่อเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการศึกษา ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วน และร่วมมือกัน ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนท้องถิ่นชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครอง ส่วนมากเป็นผู้มีรายได้น้อย แนวความคิดของตนเองเคยถูกนักการศึกษาละเลยไม่เห็นความสำคัญ แต่เมื่อได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้ปกครอง

ทั้งหลายตระหนักถึงการเข้ามาในหุ้นส่วน และมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การศึกษาของ บุคลากร การจัดองค์กรในชุมชนจึงเป็นผลดี เนื่องจากเป็นตัวกลางระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน ทำให้สามารถนำผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมงานกับโรงเรียนได้ จึงถือว่า ผู้ปกครองเป็นสมบัติมีค่าอย่างหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า การชักนำให้ผู้ปกครองเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นการทำให้ผู้ปกครองเป็นสมบัติทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ที่จะส่งเสริมช่วยเหลือในการจัดประสบการณ์ในการเรียนให้กับเยาวชนของท้องถิ่นได้

งานวิจัยต่างประเทศพบว่า คณะกรรมการของสถานศึกษา มีความแตกต่างกันทั้งใน ด้านวิสัยทัศน์ มีช่องว่างในการสื่อสารในการแสดงความคิดเห็น ขาดการเปิดโอกาสให้มีการ เสนอแนวทางที่เหมาะสม โดยคณะกรรมการที่เป็นนักธุรกิจจะมุ่งเน้นให้มีการบริหารสถานศึกษา ที่มีประสิทธิภาพมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ รวมทั้งรูปแบบการบริหาร โดยคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นวิธีส่งเสริมและช่วยเหลือของท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอนแก่สถานศึกษาที่เหมาะสม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นสรุปได้ว่า การปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเป็นรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม และ มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยแต่ละโรงเรียนมีปัจจัยเกื้อหนุนแตกต่างกัน ตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาและขนาดของโรงเรียน อันส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน ตลอดจนปัจจัยเกี่ยวกับงบประมาณ สถานที่ การประสานงาน และด้านบุคลากรของ โรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ สถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยข้างต้นเพื่อเป็นแนวคิดในการวิจัยและอภิปรายผลที่เกิดขึ้น ครั้งนี้ต่อไป